

Expertisecentra Dementie
Vlaanderen

www.dementie.be

070 224 777

J A A R V E R S L A G 2 0 0 6

Ministerie van de
Vlaamse Gemeenschap

Inhoud

WOORD VOORAF	2
ORGANISATIE VAN DE EXPERTISECENTRA DEMENTIE VLAANDEREN	3
Beleidscel	3
Celwerking	4
Opleiding Referentiepersoon Dementie™	6
Webstek	8
Documentatiecentrum	8
Projectcoördinatie en secretariaat	9
Cijfers	12
DE LOKALE WERKING	13
brOes, Expertisecentrum Dementie Brussel	13
Contact, Expertisecentrum Dementie Limburg	15
Foton, Expertisecentrum Dementie West-Vlaanderen (Brugge)	18
Meander, Expertisecentrum Dementie Oost-Vlaanderen	21
Memo, Expertisecentrum Dementie Vlaams-Brabant	24
Orion, Expertisecentrum Dementie Antwerpen	28
Paradox, Expertisecentrum Dementie Oost-Vlaanderen	31
Sophia, Expertisecentrum Dementie West-Vlaanderen (Kortrijk)	34
Tandem, Expertisecentrum Dementie Turnhout	36
TOT SLOT: BEKOMMERNISSEN VAN DE EXPERTISECENTRA DEMENTIE	39

WOORD VOORAF

Honderd jaar. Zo lang was het geleden dat dr. Aloïs Alzheimer zijn bevindingen over de ziekte die naar hem genoemd werd bekendmaakte en tot op vandaag de meest voorkomende vorm is van dementie.

Een eeuw later houden de Expertisecentra Dementie in Vlaanderen een sensibiliserende actie met als slogan “Dementie: wat heb jij ervan begrepen?” . De campagne valt op door haar eenvoud. Buiten de ene kernzin zijn er de radio- en televisiespots met opvallende auditieve en visuele blanco's. Talrijke organisaties stellen hun website ter beschikking voor de campagne en plaatsen de banner. Dementie uit de taboesfeer halen, dat was onze bedoeling.

Uiteraard is één campagneweek onvoldoende om die “klik” bij de bevolking te maken. Daarvoor hebben we de hulp nodig van onze collega's op de werkvloer. Zij zijn het die in de thuiszorg, in ziekenhuizen of in de woon- en zorgcentra, elke dag in contacten met personen met dementie en/of hun familie, de waarden die wij belangrijk vinden, uitdragen.

Sensibilisering stopt niet bij deze ene campagne. Positieve beeldvorming is de rode draad doorheen de samenwerking binnen de Expertisecentra Dementie en daarbuiten.

We presenteren u graag dit jaarverslag. Veel leesgenot.

Jurn Verschraegen
projectcoördinator
Expertisecentra Dementie Vlaanderen
p.a. Sint-Bavostraat 29 - 2610 Wilrijk
tel. / fax 070 224 777
jurn.verschraegen@dementie.be

ORGANISATIE VAN DE EXPERTISECENTRA DEMENTIE VLAANDEREN

In ons vorig jaarverslag kondigden we het al aan. We wilden onze werking hertekenen en verder vorm geven. De verdienste van de sensibiliserende campagne was alleszins dat de diverse centra dichter naar elkaar toe groeiden. De gemeenschappelijke visie is duidelijk en de richting waarin we willen gaan werd dagelijks geëvalueerd en bijgestuurd. Het komen tot een betere gemeenschappelijke profilering werd dus alleszins gerealiseerd. We creëerden het medewerkersoverleg als instrument om binnen de verschillende expertisecentra te komen tot een eenvoudige overlegcultuur. Informatie delen, doorgeven van belangrijke actuele items en de ontwikkeling van een groepsdynamisch proces zijn een meerwaarde gebleken in 2006. Elk medewerkersoverleg dat we organiseerden, bestaat uit informatie delen en een vorming.

Thema's van deze vorming:

- ♦ *SIT/SEL en GDT-werking in Vlaanderen*, Karel Hermans, SIT Oostkust
- ♦ *Manager van organisatienetwerken*, Jo Lefevere, docente organisatie management Arteveldehogeschool Gent
- ♦ *Euthanasie en wet patiëntenrechten*, Willeke Dijkhoffz, juridisch adviseur Groep Gasthuiszusters van Antwerpen

Beleidscel

In de beleidscel zetelen de directeurs van de verschillende lokale centra. De projectcoördinator is secretaris van de beleidscel.

ECD Contact	Julien Mertens
ECD Foton	Bart Deltour
ECD Orion	Jules Van der Flaas
ECD Sophia	Wino Baeckelandt
ECD Memo	Rudiger De Belie
ECD Paradox	Dirk Dhondt
ECD Tandem	Felix Vanbel
ECD brOes	Julienne Wyns
ECD Meander	Piet Van Schuylenbergh

De beleidscel kwam samen op 27 januari, 1 maart, 10 maart, 12 mei, 13 juni, 5 september, 31 oktober en 20 december.

Sinds 1 september werd Piet Van Schuylenbergh ad interim vervangen door waarnemend lid Tanja Everaert.

V.l.n.r. Julien Mertens, Dirk Dhondt, Jules van der Flaas, Piet Van Schuylenbergh, Rudiger De Belie, Felix Vanbel, Bart Deltour, Wino Baeckelandt. Julienne Wyns ontbreekt op de foto.

De beleidscel behandelde onder meer de volgende thema's:

- ♦ Financiën
- ♦ Celwerking
- ♦ North Sea Dementia Conference Beaune
- ♦ Mandaten en aandachtspunten voor opvolging werking
- ♦ Studiedag technologie en dementie
- ♦ Samenwerking met diverse partners
- ♦ Sensibiliseringscampagne
- ♦ Vrije vormingsmedewerkers
- ♦ Strategische aspecten
- ♦ Consolidatie ECD-werking
- ♦ Huisstijl
- ♦ Overleg over aanwezigheid in diverse overlegorganen

Celwerking

De **FACILITERENDE CEL** maakte werk van de samenwerkingsovereenkomsten met de SIT/SEL's. Daarnaast ging ze verder door op de SWOT-analyse van 2005 en suggereerde ze de vormingsthema's aansluitend op het medewerkersoverleg. Ten slotte ging deze cel van start met de nieuwe werkwijze voor vrije vormingsmedewerkers (overeenkomsten, procedure).

Leden: Claire Meire (voorzitter), Ilse Masselis, Els Verraest

De **SENSIBILISERENDE CEL** suggereerde en bereidde de campagne "Dementie: wat heb jij ervan begrepen?" voor. Aanvankelijk werd geopteerd om die in samenwerking te organiseren met de Vlaamse Alzheimer Liga. Helaas zijn we in dit opzet niet geslaagd. Verder deed de cel de nodige voorstellen voor verdere sensibilisering via ontwikkeling van materialen en een huisstijl voor de verschillende centra.

Leden: Katja Van Goethem (voorzitter), Annemie Van Neck, Jasmijn Driegelinck, Karine Soenen

De **KENNISGEVENDE CEL** heeft zich in 2006 toegelegd op de ontwikkeling en de begeleiding van de inhoud van het boek "jongdementie". Hoewel het de bedoeling was het boek eind 2006 klaar te hebben, diende men de datum van uitgave met enkele maanden uit te stellen. Verder namen twee leden van de cel deel aan de ADI-conferentie van 12 tot 14 oktober in Berlijn. Ook de eerste stappen rond de nieuwe North Sea Dementia Conference werden gezet in samenwerking met de kennisgevende cel.

Marie-Christine Adriaensen stelde de werking van de Expertisecentra Dementie voor op een congres in Reims.

Leden: An Lootens (voorzitter), Annemie Janssens, Els Verraest, Ils Mattheussen

De **REDACTIERAAD** kwam in 2006 niet meer bijeen aangezien de opdracht zich voorlopig beperkt tot de update van de webstek. Er werden afgelopen jaar opnieuw zes nieuwsbrieven verstuurd naar ongeveer 1.500 abonnees. Eén artikel over mantelzorg verscheen in Psyche (tijdschrift geestelijke gezondheidszorg). Verdere artikels verschenen in Denkbeeld, o.a. van Bart Deltour over contextuele hulpverlening.

De **VTO-CEL** coördineert het interne en externe vormingsbeleid van de overkoepelende werking van de expertisecentra. Nog steeds is de opleiding tot Referentiepersoon Dementie™ de hoeksteen van deskundigheidsbevordering. De VTO-cel werkte ook een dag uit voor "starters" in de zorg. Deze vorming zal zijn beloop kennen in het najaar 2007. In 2006 werd een eerste aanzet gegeven tot vorming van de eigen medewerkers over intervisie. In 2007 zullen 15 consultants worden opgeleid om op een professionele wijze

aan intervisiebegeleiding te doen. De voorzitter van de VTO-cel werd gevraagd om een bijdrage te leveren over de opleiding tot Referentiepersoon Dementie™ op de conferentie van Alzheimer Europe 2007. Op Health Care (oktober 2006) gaf de projectcoördinator meer tekst en uitleg bij de opleiding tot Referentiepersoon Dementie™ en intervisie onder de titel "Elk ziektebeeld zijn eigen referentieperso(n)en), iets van het goede te veel?".

261 professionele medewerkers volgden de impulsdagen met de volgende thema's:

- ♦ Seksualiteit en intimiteit bij dementie
- ♦ Omgaan met moeilijk hanteerbaar gedrag
- ♦ Comfortzorg
- ♦ Zinnvolle activiteiten met personen met dementie
- ♦ Werken met huisdieren in een rusthuis
- ♦ Muziek en dementie

Leden: Stien Claus (voorzitter), Hilde Delameillieure, Tanja Everaert, Els Miechielsen, Greta Mekers, Els Peeters

Dementie. Wat heb jij ervan begrepen?

Precies 100 jaar geleden werd de ziekte van Alzheimer ontdekt. Naar aanleiding van dit herdenkingsjaar zetten de Expertisecentra Dementie Vlaanderen in het najaar van 2006 een grootse beeldvorming-campagne rond dementie op. Het beeld was een wit vlak en de slogan was prikkelend: "Dementie. Wat heb jij ervan begrepen?". Bedoeling was vooral een open maatschappelijk debat op gang te brengen. De campagne werd gelanceerd op 3 november tijdens een persconferentie met minister Inge Vervotte en liep tot 10 november 2006. De campagne verscheen gedurende die week meermaals in kranten, op televisie en op de radio en viel door kaartjes en affiches op in het hele Vlaamse zorglandschap.

Om de campagne ook regionaal voldoende kenbaarheid te geven, reed het Oost-Vlaamse Expertisecentrum Dementie Paradox die week de provincie rond. Om te weten wat mensen echt van dementie hadden begrepen, trotseerden de vier Paradox-medewerkers de eerste winterkou en spraken ze de bevolking persoonlijk aan. Met zelfbedrukte T-shirts en draagtassen trokken ze naar de wekelijkse markt in o.a. Oudenaarde, in Eeklo en naar het Sint-Pietersstation in Gent.

Naar aanleiding van de campagne bracht ook de regionale tv-zender AVS een bezoek aan ECD Paradox. Er werd een reportage over dementie gemaakt en er werden interviews afgenomen van de Paradox-medewerkers en van een mantelzorger.

Els Verraest
ECD Paradox (Gent)

Opleiding Referentiepersoon Dementie™

De opleiding Referentiepersoon Dementie vond in 2006 op zeven locaties plaats. 158 professionele hulpverleners uit diverse sectoren namen eraan deel. De apotheose van de opleiding was de zogenaamde “dag 11”, een terugkoppelmoment waarbij de gevormde Referentiepersonen hun lokaal uitgewerkte projecten aan elkaar konden voorstellen. De multidisciplinaire invalshoek was hierbij zeer belangrijk. In de namiddag werd op een ludieke manier de opleiding toegelicht en kregen twee directies van een rusthuis de kans om toe te lichten welke voordelen een Referentiepersoon Dementie in hun voorziening heeft. In 2006 verscheen voor de tweede keer een uitgebreide vormingsbrochure die door de VTO-cel werd samengesteld. Ze werd op 2.500 exemplaren doelgericht verzonden naar de sector.

Tijdens de slotdag van de opleiding voor Referentiepersonen Dementie deelde minister Vervotte de diploma's uit.

Soort functie	Brugge	Dendermonde	Gent	Hasselt	Mechelen	Sint-Pieters-Leeuw	Westerlo	Totaal
Zorgfunctie	18	14	11	8	16	19	14	100
Ergotherapeut/ animatie	4	5	1	3	2	1	5	21
Coördinatie/ directie	4	4	8	0	3	0	2	21
Kinesitherapeut	0	0	0	0	1	1	0	2
Psycholoog	0	0	0	0	1	0	0	1
Docent	0	0	0	0	1	0	0	1
Sociaalagogisch werk	0	0	1	0	1	1	1	4
Andere	1	1	1	0	1	2	2	8
Totaal	27	24	22	11	26	24	24	158

Toelichting:

Zorgfuncties: verpleegkundige, hoofdverpleegkundige, psychiatrisch verpleegkundige, verzorgende,...

Ergotherapeut, activiteitenbegeleider, animator

Coördinator, diensthoofd, directie, dagelijks verantwoordelijke

Kinesitherapeut

Licentiaat psychologie

Sociaalagogisch werk: maatschappelijk werker, sociaal assistent, assistent in de psychologie

Andere: logopedist, diëtist, vrijwilliger,...

	Brugge	Dendermonde	Gent	Hasselt	Mechelen	Sint-Pieters- Leeuw	Westerlo	Totaal
Rusthuizen	24	18	16	9	19	13	20	119
Ziekenhuizen	3	4	2	2	5	0	3	19
Thuiszorg- ondersteuning	0	2	4	0	0	11	1	18
Opleiding, vorming	0	0	0	0	1	0	0	1
Mutualiteit	0	0	0	0	1	0	0	1
Totaal	27	24	22	11	26	24	24	158

Toelichting:

Rusthuizen: RVT, WZC,...

Ziekenhuizen: AZ, PC,...

Thuiszorg-ondersteuning: CGG, SIT, thuiszorgdienst,...

Opleiding, vorming

Mutualiteit

Dementiespel als praktijkopdracht

Tijdens mijn stage als kinesitherapeut kwam ik voor het eerst in aanraking met een persoon met dementie. Ik moest oefeningen geven aan een kranige, dementerende dame om zo haar mobiliteit te verbeteren. We stapten door de gangen van het RVT en plots wilde ze niet meer verder. Een beetje rusten, dacht ik... Maar ze vroeg me: "Wil je de zakdoek oprapen die op de grond ligt?" Hoewel ik de zakdoek niet zag liggen, deed ik alsof en ze stapte opnieuw verder.

Na deze bizarre ervaring groeide mijn interesse voor de beleavingswereld van dementerende personen. Als coördinator van een oppasdienst in de thuiszorg word ik nu regelmatig gecontacteerd door mantelzorgers en vrijwilligers die informatie en oplossingen zoeken over dementie en hoe ze best met dementerende personen omgaan.

Om hierover meer knowhow te vergaren, volgde ik in 2006 de opleiding Referentiepersoon Dementie bij vzw Paradox te Gent. Tijdens deze opleiding verwierf ik nieuwe inzichten, vaardigheden en kwamen alle aspecten van dementie aan bod. Er werd ook gevraagd om een praktijkopdracht uit te werken binnen onze organisatie.

Samen met mijn diensthoofd ging ik op zoek naar een middel om mantelzorgers, veldwerkers en vrijwilligers te ondersteunen. Zij staan dagelijks klaar voor de verzorging van personen met dementie, een moedige maar zware opdracht. Naast de vele taboes, misverstanden en onbegrip bestaat er ook een gebrek aan kennis.

Daarom ontwikkelden wij het concept voor een educatief dementiespel. Het is een uniek en laagdrempelig middel om kennis over te dragen en dementie bespreekbaar te maken:

"Elke deelnemer kruipt in de huid van een dementerende persoon die enkele persoonlijke spullen kwijt is in het rusthuis waar hij verblijft. Door vragen correct te beantwoorden kan er worden gezocht in alle kamers van het rusthuis. De eerste deelnemer die terug in zijn kamer is en zijn spullen weet liggen is de winnaar van het spel."

Als kers op de taart van de opleiding Referentiepersoon Dementie willen we op 21 september 2007 naar aanleiding van Wereldalzheimerdag, het spel aan het publiek voorstellen.

Isabelle Volckaert

Daan Deschamps

Gent, 6 februari 2007

Webstek

De webstek van de Expertisecentra Dementie scheerde in 2006 hoge toppen. Dit had uiteraard te maken met de sensibiliseringscampagne. We zonden naast de tweemaandelijks nieuwsbrief ook nog eens enkele extra nieuwsbrieven ter herinnering. De webstek die we speciaal aanmaakten voor de sensibiliseringscampagne trok in een kleine maand 24.329 bezoekers met 38.645,85 hits per dag en een gemiddelde van 901,07 unieke bezoekers per dag.

	Evolutie bezoek	Unieke bezoekers
2002	39.800	12.722
2003	80.668	30.565
2004	74.318	41.066
2005	84.069	49.959
2006	307.491	54.269

Documentatiecentrum

Het documentatiecentrum van de Expertisecentra Dementie is gecentraliseerd bij Foton in Brugge. In 2005 was men in het bezit van 2.215 werken, waarvan 399 aanwinsten in 2005.

Verantwoordelijke voor het documentatiecentrum is Lieve Vermeulen.

Categorie	Aanwinsten 2006	Totaal
Boeken	40	1.519
Artikels	113	461
Cursussen	4	32
Documenten en testmateriaal	3	29
Eindwerken, onderzoeksrapporten	8	80
Folders, gidsen en brochures	14	197
Getuigenissen in boekvorm	9	49
Kinder- en jeugdboeken	7	36
Multimedia, gebruiksmateriaal	1	16
Poëzie/kunstboeken	3	32
Romans (fictie)	0	19
Tijdschriften / themanummers	1	9
Video's / dvd's	8	68
Juridische materie	1	18
Totaal	212	2.565
♦ aantal ontleners		121
van wie aantal nieuwe ontleners in 2006		80
♦ aantal ontleenbeurten		240
♦ aantal werken ontleend		696

Projectcoördinatie en secretariaat

De projectcoördinator ECD Vlaanderen werd gecontacteerd en gemobiliseerd als aanspreekpersoon rond diverse thema's. Wij presenteren u de voornaamste op een tijdslijn:

- ♦ Er werd een samenwerkingsakkoord afgesloten met VESOFO voor een vormingsaanbod E-dementie (e-learning) voor verzorgenden. Het eerste deel van deze vorming vond plaats in het najaar.
- ♦ Eind 2005 nam de projectcoördinator deel aan de jurybesprekingen van de consensusvergadering van het RIZIV rond de alzheimermedicatie. Deze besprekingen kregen in 2006 hun verdere beloop en mondden uit in twee juryrapporten (te raadplegen op de RIZIV-website).
- ♦ De Expertisecentra Dementie namen deel als opleidingsverstrekker aan het door VESOFO uitgeschreven project rond ICT-vaardigheden.
- ♦ Met VOCA (vormingsorganisatie) werd overlegd over een all-in servicepakket voor rusthuizen waar men een referentiepersoon tewerkstelt.
- ♦ Op 25 januari werd op de jaarlijkse nieuwjaarsreceptie van de Vlaamse Alzheimer Liga het samenwerkingsprotocol plechtig ondertekend in aanwezigheid van Marleen Vanhees, kabinetsmedewerker van minister Vervotte.
- ♦ Binnen de federale overheid werd in 2006 volop nagedacht over dementie. Met de projectcoördinator wordt bekeken of de federale website onderdak kan vinden op www.dementie.be. Hiertoe worden ook contacten gelegd met een Franstalige organisatie.
- ♦ De projectcoördinator nam deel aan de 7^e North Sea Dementia Conference van 20 tot 22 april in Beaune. Zijn inbreng rond de stand van zaken in het debat over euthanasie en dementie verschijnt in de lokale pers. Er wordt beslist om in 2007 de conferentie in Brussel te laten plaatsvinden.

De North Sea Dementia Group in Beaune.

- ♦ Op 27 en 28 april nemen de Expertisecentra Dementie in Hasselt deel aan het congres "Kleur geven aan de grijze massa". De projectcoördinator was betrokken bij een panelgesprek over zorgbeleid voor personen met dementie. Hij schreef het hoofdstuk 16 van het boek dat naar aanleiding van het tweedaagse congres verscheen bij uitgeverij Garant. Titel: "Het maatschappelijk debat vanuit het perspectief van een persoon met dementie" (pagina 185-192). Op Radio 2 en in diverse schriftelijke media wordt de inbreng van de Expertisecentra Dementie geduid.
- ♦ In de loop van 2006 waren er diverse contacten met de Koning Boudewijnstichting. Deze contacten kaderden in het beleid dat de Stichting wenst te voeren met betrekking tot dementie. Concreet zat de projectcoördinator een projectgroep voor rond het zorgaanbod dementie in Vlaanderen en Wallonië. Het rapport zal in 2007 publiek worden gemaakt.

Het medewerkersoverleg van ECD-Vlaanderen

De doelstellingen van het medewerkersoverleg:

- ♦ Uitwisselen van waar we lokaal mee bezig zijn (werking, doelstellingen, projecten)
- ♦ Uitwisselen van kennis en delen van de eigen deskundigheid
- ♦ Concretiseren en verdiepen van onze gemeenschappelijke missie en visie
- ♦ Werken aan een transparante en verhelderende communicatie
- ♦ Opbouwen van vertrouwen
- ♦ Ontdekken en bespreken van wat ons bindt
- ♦ Optimaliseren van de onderlinge samenwerking

Eigen impressie

Het medewerkersoverleg biedt een forum waar gewerkt wordt aan ons intern netwerk. Netwerking is de dag van vandaag een veel gehoord begrip. We nemen het vlug in de mond. Een beeld dat mij niet loslaat als ik aan een netwerk denk is het beeld van een archipel.

Iedere organisatie, ieder eiland is uniek, heeft zijn eigen vorm, eigen bewoners, eigen lokaal bestuur en geschiedenis... Ieder eiland dat deel uitmaakt van de archipel is anders, functioneert autonoom, maar kan op verschillende manieren verbonden zijn met de andere eilanden. Het geheel is meer dan de som van de delen. Een archipel kan kracht en schoonheid uitstralen, maar is ook kwetsbaar voor de stormen van buitenaf. Een archipel is voortdurend in beweging.

Wat betekent netwerking nu concreet? Hoe beginnen we eraan? Welke belangen spelen mee en welke gemeenschappelijke doelstellingen staan voorop?

Eén ding heb ik zeker geleerd: netwerking is een heel complex en dynamisch, doch boeiend gegeven en omvat vele aspecten (Lefevre, 2006), als daar zijn: netwerkstructuur, communicatie, vertrouwen, gemeenschappelijke doelen, identiteit, risico, meerwaarde, werkprocessen enz. Netwerking kan zich voordoen in verschillende intensiteiten en gradaties, maar het is steeds een zoeken naar evenwicht tussen samenwerking en behoud van autonomie.

Het vertrekpunt is de eigen identiteit, missie en visie van de eigen organisatie. Daarnaast wijst wetenschappelijk onderzoek keer op keer op het centrale belang van de informele contacten tussen hulpverleners in functie van de dienstverlening aan cliënten en operationele relaties (VOCA, 2005). Het belang van deze contacten heb ik heel sterk ervaren tijdens de overlegmomenten met de medewerkers van ECD-Vlaanderen. Samenwerken is een zaak van mensen en relaties. De motor van een goede relatie is vertrouwen. Het vertrouwen tussen organisaties bepaalt in hoge mate de kwaliteit van onderlinge relaties en het succes van het netwerk als geheel. Het regelmatig organiseren van een medewerkersoverleg heeft het respect voor en het vertrouwen in elkaar versterkt. Door op een constructieve manier in dialoog te gaan met elkaar kwam niet alleen een rijke diversiteit naar boven, maar ook een grote verbindende kracht.

Wat ons verbindt is, volgens mijn bescheiden mening, een heel sterke gedrevenheid en een groot verantwoordelijkheidsgevoel voor de verschillende doelgroepen: de personen met dementie en hun familie, de betrokken hulpverleners en de samenleving. Dit blijkt uit de vele lokale en gemeenschappelijke initiatieven en projecten. Samenwerken vanuit een enorme diversiteit binnen de context van dementie en vanuit eenzelfde missie (operationele doelstellingen) en visie, geeft mij een vrijer gevoel. Vanuit de toegekende middelen kunnen we onmogelijk allemaal alles doen.

Samenwerken binnen een netwerk is geen lineair proces, het gaat om een circulair en creatief leerproces. Als ik terug kijk op onze overlegmomenten dan is 2006 voor mij een keerpunt geweest. Ik kwam tot het inzicht dat we naast het vooral productgericht (ontwerpen) bezig zijn, ook het procesgericht werken (ontwikkelen) niet uit het oog mogen verliezen.

Het is ondertussen voor iedereen duidelijk geworden, denk ik, dat wij als ECD-Vlaanderen een groeiproces doormaken. Vanuit de lokale verschillen zoeken we hoe we de neuzen in dezelfde richting kunnen zetten. Dementie is een zeer complex vraagstuk. Als we hierin fundamenteel zaken willen veranderen, dan vraagt dit tijd. Hier wil ik zeker geen afbreuk doen aan die initiatieven en producten die op korte termijn gerealiseerd zijn, alleen pleit ik ook voor het ontwikkelen van verschillende duurzame gemeenschappelijke initiatieven. Naast vele andere aspecten is het gebruikmaken van lokaal aanwezige kennis hierin onmisbaar! Tijd maken om elkaar beter te leren kennen en naar elkaar toe te groeien creëert dieper werkende relaties. Leren ontdekken van elkaar waar de ziel, het leven, de energie en de kracht van een organisatie zich bevindt (Lefevère) en elkaars sterktes leren kennen en benutten, kan de gemeenschap-pelijke werking alleen maar ten goede komen.

Claire Meire

Voorzitter faciliterende cel

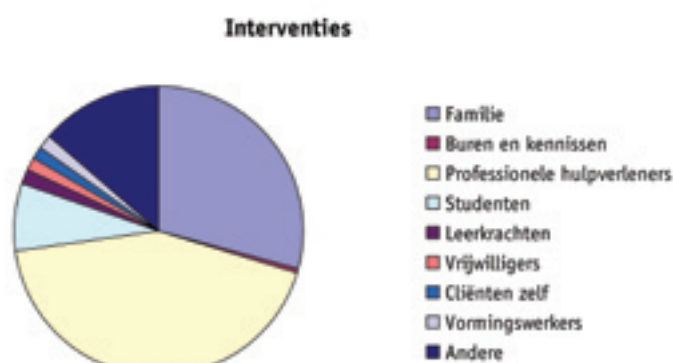
- ♦ Einde 2006 hield de KBS een bijeenkomst van deskundigen in het domein dementie in functie van brainstorming rond een dementieprogramma vanuit KBS. De projectcoördinator en de voorzitter van de beleidscel participeerden hieraan.
- ♦ De Expertisecentra Dementie sluiten een samenwerkingsovereenkomst met boekhandel De Groene Waterman. Via de nieuwsbrief zal telkens een boek worden besproken dat dankzij de lezersservice van De Groene Waterman korting krijgt.
- ♦ In het kader van eventuele domoticatoepassingen in de Brusselse regio werden contacten gelegd met Mederi, een Brusselse organisatie actief in de thuiszorg. Doel was te komen tot verkenning en eventuele afstemming met betrekking tot de Brusselse situatie.
- ♦ Op 11 oktober nam Marie-Christine Adriaensen deel aan het symposium "La place de la relation dans l'accompagnement du grand vieillard désorienté". De organisatie was in handen van APVAPA. Marie-Christine Adriaensen was er panellid voor "regards croisés autour de la pratique".
- ♦ Op 3 november gaven de Expertisecentra Dementie een persconferentie naar aanleiding van de herdenking van de ontdekking van de ziekte van Alzheimer, 100 jaar geleden. Er is massale belangstelling en de kick-off van de campagne "Dementie, wat heb jij ervan begrepen?" komt duidelijk in beeld.
- ♦ De Club 51 van Aalst nodigt op 28 november 2006 de projectcoördinator uit voor een causerie over dementie.
- ♦ Op 6 en 7 december vindt in Nîmes de Assises van UNIOPSS plaats. Het project nachtzorg (Antwerpen) kreeg er de nodige aandacht. Minister voor Volksgezondheid Philippe Bas heeft het over "un tsunami de dépendence" voor de komende jaren, ook wat dementie betreft.
- ♦ Op 21 december wordt de overeenkomst met de Alzheimer Liga geëvalueerd en besproken.

Cijfers

Interventies

In 2006 vonden er 3.590 interventies plaats.

	Absolute cijfers
Professionele hulpverleners	1.787
Familie	1.210
Overige groepen	562
Studenten	317
Vormingswerkers	69
Leerkrachten	66
Cliënten zelf	64
Vrijwilligers	55
Buren en kennissen	22
Totaal	3.590

Hulpvraag

Net als het voorbije jaar analyseerden we de hulpvraag. Opvallend is de grote nood aan algemene informatie over dementie. De nadruk lag opnieuw op “omgaan met”, zowel vanuit de professionelen als bij familieleden.

Vorming

Tijdens het afgelopen jaar werd in het totaal aan 5.899 personen vorming gegeven. Opvallend is dat de meeste aandacht ging naar de doelgroep van de professionele hulpverleners.

	Absolute cijfers	%
In aantal		
Professionele hulpverleners	3.401	57,65
Publiek (breed)	2.498	42,35
Totaal	5.899	
In uren		
Professionele hulpverleners	359	76
Publiek (breed)	110,50	24
Totaal	469,50	

DE LOKALE WERKING

brOes Expertisecentrum Dementie Brussel

Roger Vandendriesschelaan 11 - 1150 Brussel
tel. 02 778 01 70 - fax 02 771 72 00
broes@dementie.be

Directie: **Julienne Wyns**
Medewerkers: **Marie-Christine Adriaensen**, coördinator
Hans Baert

Inleiding

Voor het Expertisecentrum brOes stond het jaar 2006 in het teken van sensibilisering en informatieverstrekking. Veel aandacht werd er besteed aan de contacten met de huisartsen en de uitwerking van het kunstproject "Démens". Er werd een nieuwe collega aangeworven om de werking nog beter te ondersteunen.

Stuurgroep

De dagelijkse werking van brOes werd doelgericht ondersteund door een stuurgroep die maandelijks vergaderde. De stuurgroep is samengesteld uit diverse vertegenwoordigers uit het zorglandschap:

Greta De Geest, studiedienst Vlaamse materies Landsbond Onafhankelijke Ziekenfondsen
Sigrid De Geyter, verantwoordelijke DVC Sint Monika
Kris De Smet, directeur Seniorencentrum Brussel
Sandra Goegebeur, directeur DVC Herfstzon
Jan Hertecant, kwaliteitscoördinator CAW Mozaïek en nationaal voorzitter Alzheimer Liga
Marleen Rombaut, stafmedewerker BWR/B.O.T.
Sin Vanderheyden, directeur Ter Kamen
Jaklien Vandermeulen, directeur Home-Info
Patricia Van de Vyver, zorgregiodirecteur Familiehulp
Bea Vercruysse, coördinator CGGZ-Brussel – deelwerking Brussel-Oost, lid directiecomité CGG-Brussel

Informatieverstrekking

brOes ontwikkelde een kennismakingsfolder en stuurde deze folder naar het brede werkveld in Brussel met als doel de hulpverleners de weg naar brOes te tonen.
brOes was aanwezig op beurzen voor senioren in Anderlecht en Brussel.

Advies en ondersteuning

De informatiemap met alle mogelijke diensten voor de dementerende persoon en zijn mantelzorgers werd verder uitgewerkt. Daarnaast werd er een checklist dementie opgesteld die in 2007 geoperationaliseerd wordt. Deze lijst is een afpuntilijst voor de hulpverleners met als doel na te gaan of alle mogelijke hulp voor de dementerende persoon en zijn mantelzorger is aangesproken om de zorg te optimaliseren.

Project

‘Opstarten van een praatgroep’

In samenwerking met de Vlaamse Alzheimer Liga heeft brOes twee pogingen gedaan om een familiegroep in Brussel op te starten. Een eerste poging was bedoeld om een familiegroep op te starten met familieleden van een dementerende persoon in Brussel die regelmatig zouden samenkomen om de problemen waarmee ze geconfronteerd werden in een veilige, geborgen groep te bespreken. Deze poging is echter niet gelukt, omdat vele familieleden het moeilijk hadden zich naar het centrum van Brussel te verplaatsen.

Een tweede poging gebeurde in samenwerking met residentie Scheutbos, waar familieleden in het rust- en verzorgingstehuis regelmatig zouden samenkomen voor een gesprek. Deze praatgroep werd niet opgestart wegens een tekort aan deelnemers.

“Démens”

Het kunstproject “Démens” had als doel een positieve beeldvorming rond de dementerende persoon te creëren en dementie meer bespreekbaar te maken. Dit door middel van een tentoonstelling waarin werken van kunstenaars, kinderen en dementerende personen werden getoond. Deze werken drukten de beleving rond dementie uit. Twaalf kunstenaars, vijf groepen kinderen en zeven voorzieningen namen deel aan het project. De tentoonstelling die het project afsloot, stond in het Gemeenschapscentrum De Zeyp te Ganshoren. Op 19 september 2006 opende minister Grouwels de tentoonstelling tijdens de vernissage. Deze tentoonstelling was te bezichtigen tot en met 1 oktober 2006. Tijdens de namiddag was er meestal iemand van brOes aanwezig die de bezoekers te woord stond. Gemiddeld telden we dertig bezoekers per dag. Een catalogus werd gerealiseerd met daarin de aanwezige werken. Niet alleen is deze catalogus een blijvend middel om dementie bespreekbaar te maken, maar tegelijkertijd is het een handig instrument dat nuttige adressen bevat over dementie in Brussel. Er werden ook rondleidingen gegeven voor bewoners van de RVT's. Dit project werd mogelijk gemaakt dankzij de steun van Cera Foundation en het VGC.

Samenwerking

- ♦ **Aanspreekpersonen – Dementie-Netwerk-Brussel:** Om de vier maanden kwam dit netwerk van dementie-specialisten samen. In 2006 werd er vooral gewerkt rond het “zorgplan voor de dementerende persoon”. Deze werkgroep bestaat uit hulpverleners uit de thuiszorg en hulpverleners uit de residentiële sector. Er wordt niet alleen gewerkt rond het uitwisselen van informatie, maar we leren ook van elkaar om de zorg rond de dementerende persoon zo goed mogelijk te organiseren. Er werden drie nieuwe leden aangetrokken.
- ♦ **Stuurgroep:** Maandelijks vergaderde de stuurgroep. Via deze vergaderingen wordt voornamelijk de dagelijkse werking besproken en de verdere uitbouw van brOes in de toekomst in kaart gebracht.
- ♦ **Vlaamse Alzheimer Liga:** Samen met de Vlaamse Alzheimer Liga wilden we een praatgroep in Brussel opstarten. Regelmatig zijn we hiervoor samengekomen met vertegenwoordigers van de Liga en geïnteresseerde familieleden. Ook het project “Démens” werd door de Alzheimer Liga ondersteund. De samenwerking verloopt vlot, constructief en positief kritisch.
- ♦ **Brussels Overleg Thuiszorg:** brOes werd uitgenodigd om te spreken op de jaarvergadering van het BOT dat als thema had “Mantelzorg en de dementerende persoon”.

Vorming

brOes organiseerde voor het Brusselse werkveld vorming rond thema's als:

- ♦ Wat is dementie?
- ♦ Omgaan met een dementerende persoon
- ♦ De medische dimensies van dementie
- ♦ De beleving van de dementerende persoon
- ♦ Omgaan met moeilijk hanteerbaar gedrag

brOes gaf ook vorming op maat in dienstencentra, RVT's en voor de mantelzorgers van personen met dementie.

Naar de toekomst

De checklist dementie zal worden voorgesteld aan de Brusselse huisartsen en aangeboden worden aan geïnteresseerde hulpverleners. De aandacht in 2007 zal gericht zijn op deskundigheidsbevordering en het organiseren van een studienamiddag voor de Brusselse hulpverleners.

Contact Expertisecentrum Dementie Limburg

Welzijns-campus
A. Rodenbachstraat 29, bus 9 - 3500 Hasselt
tel. 011 30 88 51 - fax 011 30 87 08
ecd.contact@ocmwhasselt.be
Elke maandag bereikbaar van 13.30 tot 16.30 uur

Directie: **Julien Mertens**

Copartner: **Johan Abrahams**

Medewerkers: **Ils Mattheussen**, klinisch psychologe, halftijds, participeert in de kennisgevende cel.
Greta Mekers, maatschappelijk werkster, halftijds, participeert in de VTO-cel.
Lydia Smeets, ergotherapeute, halftijds.

Naam "Contact"

Ondanks de schaduwzijden die dementie met zich meebrengt, blijft er altijd contact mogelijk met de persoon met dementie gedurende de hele evolutie van het dementeringsproces. Het Expertisecentrum Dementie heeft contact met de familieleden van personen met dementie en komt tevens in contact met professionele hulpverleners van de eerste, tweede en derde lijn. Daarnaast ijvert het centrum ook voor een TACT-volle en respectvolle omgang met de persoon met dementie en zijn of haar familie.

Kernvergadering

Op regelmatige tijdstippen ontmoeten de directeur, de copartner en de medewerkers elkaar tijdens een "kernvergadering". Centraal tijdens deze bijeenkomsten staat de verdere uitbouw en sturing van de lokale werking van ECD Contact.

Overlegvergadering

Tijdens tussentijdse overlegmomenten met de directeur wordt de praktische werking besproken.

Advies en ondersteuning

In 2006 waren er 266 vragen voor advies en informatie. De meeste aanmeldingen waren telefonisch of via e-mail en kwamen van professionele hulpverleners voornamelijk uit de residentiële sector, thuiszorgdiensten en thuiszorgondersteunende diensten, en van familieleden en studenten. In vijf contacten ging het over een problematiek bij jongdementie.

De meest gestelde hulpvragen zijn vragen naar vorming en ondersteuning, vragen over het ziektebeeld, vragen over communicatie en omgang, thuiszorgondersteunende voorzieningen en vragen naar informatie over de werking van het ECD. Bovenstaande gegevens zijn gelijklopend met de voorbije jaren.

De nood aan ondersteuning blijft bij familieleden zeer groot. Nadat we hun verhaal beluisterd hadden, kregen ze dan ook vaak informatie over en werden ze doorverwezen naar thuiszorgondersteunende diensten, o.a. Thuisbegeleidingsdienst Dementie Limburg.

Ook blijft er een duidelijke nood aan vorming. Een aantal opleidingen werden door ECD Contact opgenomen, er waren ook een aantal doorverwijzingen naar vormingsinstellingen.

Bij de problematiek van jongdementie verwezen we telkens naar het Expertisecentrum Dementie Memo en naar de praatcafés jongdementie te Leuven.

Werkgroep Dementie Limburg

In 2005 werden de krachten van lokale initiatieven gebundeld en werd de Werkgroep Dementie Limburg opgericht. De organisaties die meewerken in de werkgroep zijn het Expertisecentrum Dementie Contact, de Vlaamse Alzheimer Liga, CM Limburg, 't Geheugensteuntje Genk, Wit-Gele Kruis en diverse plaatselijke organisaties. In 2006 werd de samenwerking verder gezet. De werkgroep kwam in 2006 vijf keer samen en werkte aan de gemeenschappelijke organisatie van Praatcafés Dementie voor 2006 in Genk, Hasselt, Neerpelt en Tongeren en aan de voorbereiding van de praatcafés voor 2007. De programmatie van de praatcafés, het zoeken naar thema's en gemeenschappelijke bekendmaking van Praatcafés Dementie gebeurt door de werkgroep. Er werd gekozen voor eenzelfde thema op de vier locaties. De praktische organisatie gebeurt regionaal.

Praatcafés dementie

ECD Contact organiseerde, samen met de Werkgroep Dementie Limburg, vier Praatcafés Dementie in Hasselt en Tongeren. De volgende thema's kwamen aan bod:

- ♦ *Kennismaking met belevingsgerichte zorg* – Laurence Degreef
- ♦ *Het belang van zinvolle activiteiten bij personen met dementie* – Huget Désiron
- ♦ *Het belang van een goede diagnose* – dr. Peter Soors (Hasselt), dr. Roger Gielen
- ♦ *Waar kan ik terecht voor hulp in de thuiszorg?* – Riet Dendas en Katrien Jans (Hasselt), Liliane Happart (Tongeren)

Daarnaast ondersteunde ECD Contact de Praatcafés Dementie in Neerpelt en Genk. Een klein netwerk van professionals en vrijwilligers staat in voor de plaatselijke organisatie.

We merken op dat er in 2006 heel wat aanwezigen voor de eerste keer naar een Praatcafé Dementie kwamen.

Toneel

Het vormingstoneel "Herfsthoofd" werd in samenwerking met Teater Splinter voor het eerst vertoond in de provincie Limburg in 2003. In 2006 werd het stuk meermaals vertoond op verschillende locaties in Vlaanderen, waarvan acht keer met nabespreking door ECD Contact. Bij deze nabesprekingen bereikten we in 2006 990 mensen uit verscheidene doelgroepen (studenten, professionele hulpverleners uit de intramurale en extramurale sector, mantelzorgers en geïnteresseerden in deze problematiek).

Vorming

In de loop van 2006 verzorgde het ECD Contact een aantal vormingsmomenten rond de volgende thema's: "Basisvorming dementie", "Omgaan met dementie" en "Belevingsgerichte zorg". We bereikten hiermee mantelzorgers, vrijwilligers, studenten, senioren, professionele hulpverleners uit de thuiszorg en de residentiële zorg. Het aantal uren vorming dat vanuit ECD Contact werd gegeven, is ruim verdubbeld in vergelijking met 2005.

In 2006 werd een nieuw vormingspakket uitgewerkt voor verzorgenden. In vier sessies werd op interactieve wijze in kleine groepjes rond bepaalde thema's en casussen gewerkt. De deelnemers wisselden ervaringen uit en leerden nadenken over eigen denkpatronen en handelingen in de omgang met personen met dementie. Er werd ook stilgestaan bij mogelijke omgevingsinvloeden. In elke sessie kwam een ander thema aan bod:

- ♦ Wat is dementie?
- ♦ Omgaan met agressie
- ♦ Omgaan met achterdocht
- ♦ Eigen casussen

ECD Contact werd benaderd door de Voorzorg om samen een studiedag over dementie uit te werken voor zelfstandige thuisverpleegkundigen van de Voorzorg. Er werden 200 verpleegkundigen bereikt tijdens deze studienamiddag, met als thema: "Kwaliteitsvolle omgang met personen met dementie". ECD Contact verzorgde een voorstelling over de werking van de Expertisecentra Dementie Vlaanderen en Expertisecentrum Contact. Katja Van Goethem, consulente bij Orion, was een van de gastsprekers.

Bekendmaking

ECD Contact maakte zichzelf bekend tijdens acht dienstvoorstellingen en door bemanning van de ECD-infostand op vormingsdagen en op de Dag van de Mantelzorger te Genk.

ECD Contact werkte actief mee aan de mediacampagne van het najaar van 2006 en ging bij lokale handelaars om hun medewerking aan de campagne vragen. Optiek Scherpesteen in Hasselt-Centrum paste voor de guerrilla-actie de etalage aan.

Tal van diensten verleenden hun medewerking via een banner op hun website: Limburgse LOGO's Provinciale Dienst voor Ouderen, OCMW Hasselt, Virga Jesseziekenhuis Hasselt, Salvatorziekenhuis Hasselt, Sint-Franciscusziekenhuis Heusden-Zolder, Sint-Ursulaziekenhuis Herk-de-Stad, ZOL Genk.

Steve Stevaert, gouverneur van de provincie Limburg, leverde vanuit Limburg een bijdrage met een tekst op de website www.dementie.be:

Met onze hersenen zijn we niet alleen slim. We kunnen er dwaas mee zijn, sluw, grappig, vriendelijk, leep, hard, poeslief, gevaarlijk, meelevend. We kunnen er zelfs intellectueel mee zijn. We kijken ermee – nee dat doen we niet met onze ogen – we lopen, dansen, trippelen met onze hersenen. We zingen, praten, schrijven, lezen, playstationen of zappen ermee. We maken er mosselen in witte wijn mee, we proeven, tasten, voelen, vrijen en liefkozen ermee. We winnen er de honderd meter sprint mee, of gebruiken ze om er een balletje mee te slaan. Onze grootste en onze kleinste verwezenlijkingen danken we aan onze hersenen. Honderd miljard neuronen, zinderend van leven. Een heel leven lang. Tot ze haperen, struikelen over hun woorden, zich niet meer herinneren wat een klontje suiker is en machteloos de tijd verdrijven. Als we verstand hebben, denken we aan deze hersenen.

Samenwerking met Thuisbegeleidingsdienst Dementie Limburg

In 2006 was er een nauwe samenwerking met de Thuisbegeleidingsdienst Dementie Limburg, die in oktober 2004 van start ging. Lydia Smeets werkt ook halftijds voor de thuisbegeleidingsdienst, die in 2006 actief was in Hasselt, Diepenbeek, Zonhoven, Houthalen-Helchteren en Tongeren en de aangrenzende gemeenten. Er zijn zeven mantelzorgers uit de betreffende regio, die na doorverwijzing door ECD Contact door de Thuisbegeleidingsdienst Dementie Limburg opgevolgd worden. Deze doorverwijzingen gebeurden naar aanleiding van aanwezigheid op een vorming of praatcafé of naar aanleiding van een telefonische hulpvraag aan het ECD.

Foton

Expertisecentrum Dementie West-Vlaanderen (Brugge)

Documentatiecentrum

Sint-Jansplein 10 - 8000 Brugge
tel. 050 44 67 93
fotondoc@dementie.be

Administratief adres

Biskajerplein 3 - 8000 Brugge
tel. 050 33 02 70
foton@dementie.be

Provinciaal coördinator: **Bart Deltour**, sociaal pedagoog, master class contextuele therapie.

Basistaken: algemeen beleid van de Fotonwerking. Interne en externe contacten. Contacten met overheidsinstanties en beleidscel van het convenant. Werving financiën. Ontwikkelen van vormingspakketten, methodieontwikkeling, advies en begeleiding. Coaching van de Fotonconsulenten.

Fotonconsulenten: **Claire Meire**, maatschappelijk werker. Volgde een tweejarige opleiding contextuele hulpverlening bij "Leren over Leven".

Hilde Delameillieure, gegradueerd verpleegkundige. Volgde de driejarige opleiding Gezinswetenschappen en maakte een eindwerk over "Partnerzorg bij dementerenden".

Basistaken: vorming geven, consultfunctie info, advies en begeleiding, ontwikkelen van vormingspakketten, overleg en samenwerking zowel intern als met externe diensten en organisaties.

Verantwoordelijke voor het documentatiecentrum: **Lieve Vermeulen**. Volgt een opleiding bibliotheekwetenschap en documentaire informatiekunde aan de bibliotheekschool te Gent, 3^e jaar.

Basistaken: onthaal, beheer documentatiecentrum, administratie.

Vrijwilligers bibliotheek: **Dirk B.** helpt bij het invoeren van de referenties in de gegevensbank van de bibliotheek en stelt mee het rubriekensysteem op punt.

Agnes V. helpt bij het actualiseren van het adressenbestand.

Kenneth S. verzorgt de permanentie op woensdagmiddag.

Marcel V. B. zorgt voor vertaalwerk.

Jean-Marie D. M. verzekert mee de permanentie.

Vrijwilligers - ervaringsdeskundigen: acht vrijwilligers - ervaringsdeskundigen.

Ontmoetingsgroep personen met beginnende dementie

Personen die problemen en beperkingen ervaren ten gevolge van een beginnende dementie en die bereid zijn er met anderen over te praten, komen samen onder begeleiding van een Fotonconsulent en een ouderenpsychiater. In deze ontmoetingsgroep worden ervaringen gedeeld en zoekt men samen naar wegen om met de ziekte om te gaan. De deelnemers bepalen zelf waarover ze willen praten. De vaste groep van zes deelnemers is ondertussen uitgebreid tot tien personen met dementie.

Vanuit de jarenlange ervaring binnen Foton stellen we vast dat veel personen met beginnende dementie het belangrijk vinden om over hun ervaringen te kunnen vertellen. De omgeving reageert vaak onwennig en ontwijkt het onderwerp. In onze individuele contacten met de betrokkenen ijveren we voortdurend om het thema dementie bespreekbaar te maken. In het verlengde van deze contacten en interventies groeide het idee voor een dergelijke groep. Ook in wetenschappelijke literatuur vonden we heel wat verwijzingen naar dergelijke ontmoetingsgroepen die in veel andere landen reeds bestaan. In Vlaanderen is het nieuw.

Aan de deelnemers werd de diagnose meegedeeld en begrepen. De deelnemers zijn gemotiveerd om hun ervaringen te delen met lotgenoten en zijn nog in staat om zich verbaal te uiten. De ontmoetingsgroep creëert een plaats waar personen met dementie ernstig genomen worden en betekenis krijgen. Het biedt een forum waar deelnemers op basis van de alledaagse gevolgen van hun ziekte hun ervaringen kunnen delen. De bedoeling van de groep is de deelnemers te leren omgaan met hun ziekte, het genereren van onderlinge steun en het vergroten van weerbaarheid. Tevens wordt er gestreefd naar een open bespreekbaarheid van de ziekte met de directe omgeving. De groep biedt steun tijdens het moeilijke verwerkingsproces van de ziekte.

Samenvattend kunnen we stellen dat de groep bestaansrecht wil bieden aan personen met een dementie. De groep kwam in 2006 zeventien keer samen.

Er werden verschillende video-opnames gemaakt van de groep en van individuele getuigenissen. Alle groeps gesprekken werden opgenomen op geluidsband. Studenten van de opleiding Master in het Sociaal Werk van de K.U. Leuven hebben verschillende bijeenkomsten gevolgd en zullen onder supervisie van prof. Ch. Van Audenhove een data-analyse uitvoeren op de uitgetikte groeps gesprekken.

Overleg en samenwerking

Er waren diverse contacten en/of overlegmomenten met de geheugencentra, dagverzorgingscentra, ziekenhuizen, huisartsen, Praatcafés Dementie en er werd ook een overlegplatform dementie opgericht.

Overlegplatform dementie Brugge - Oostkust

Eind 2005 werd in de regio Brugge - Oostkust een overlegplatform dementie opgericht. Dit platform wil een formeel overlegforum zijn voor alle professionelen en het professionele aanbod rond dementie. Het werd opgericht samen met de twee SIT's uit de regio en richt zich ook tot alle residentiële voorzieningen en ziekenhuizen. Ook de huisartsen en specialisten zijn vertegenwoordigd.

De doelstellingen van de werkgroep zijn:

- ♦ Organiseren van vorming voor hulpverleners afgestemd op de noden binnen de regio.
- ♦ Kennismaking met bestaande initiatieven.
- ♦ Inventaris maken van deskundigheid binnen de regio Brugge - Oostkust.
- ♦ Uitwisselen van ervaring, deskundigheid en expertise.
- ♦ Inventariseren en bespreken van de vastgestelde noden en behoeften in de regio.
- ♦ Indien nodig regionale afstemming van de zorg voor personen met dementie.
- ♦ Toegankelijk maken van de bestaande expertise.

Het overlegplatform heeft een geslaagde en zeer gesmaakte vorming georganiseerd over "Gedrag waar we het als hulpverlener moeilijk mee hebben".

Momenteel is de groep bezig met het voorbereiden van een vorming voor professionelen en er wordt een eenvoudig concept uitgewerkt om de voorzieningen voor dementie te linken aan de concrete vragen waar zorgvragers mee zitten.

Kleinschalige projecten voor dementie

Enkele rust- en verzorgingstehuizen met een kleinschalig project voor personen met dementie doen een beroep op ondersteuning van Foton of worden door Foton geadviseerd (Regina Coeli, 't Gulle Heem). Er was actieve participatie aan de studiedag rond kleinschalig genormaliseerd wonen, georganiseerd door WZC Regina Coeli.

Participatie aan werkgroep ouderenmisbehandeling provincie West-Vlaanderen

Foton neemt deel aan de provinciale werkgroep ouderenmisbehandeling van de provincie West-Vlaanderen. Foton zetelt voor de dementieproblematiek in het expertenteam van het provinciale steunpunt.

Participatie aan de werkgroep Koning Boudewijnstichting

Ondersteuning sensibiliseringscampagne

De regiohuizen van Familiezorg West-Vlaanderen vzw hebben de sensibiliseringscampagne ondersteund door het witte vlak met de campagneslogan aan de vensters van de streekhuizen te bevestigen. In het witte vlak was een sleutelgat voorzien. Wanneer men door het sleutelgat keek, stonden twee oudere dames je aan. Je voelde je als het ware betrappt. Daarnaast stond de mededeling "70 % van de personen met dementie verblijft thuis". Ook Boekhandel De Raaklijn deed mee aan deze actie, met heel veel positieve respons van klanten, aldus de boekhandelaar.

Artikelenreeks Denkbeeld

Een vijfdelige artikelenreeks van de hand van Bart Deltour, coördinator van Foton in Denkbeeld: Tijdschrift voor Psychogeriatric werd afgerond. Het thema betrof: "Contextueel denken in de ouderenzorg".

Vrije vormingsmedewerkers

Samen met ECD Sophia werkten we in het voorbije jaar aan het concept van de vrije vormingsmedewerkers. Via Foton gaven in het voorbije jaar vijf vrije vormingsmedewerkers elf basisvormingen. In het totaal bereikten ze hiermee 286 personen. Ze gaven samen 24,5 uren vorming (goed voor 667 vormingsuren).

Ervaringsdeskundigen

De ervaringsdeskundigen blijven betrokken bij de werking. Een van de ervaringsdeskundigen vervolledigt het Fototeam op vrijwillige basis één dag per week. Ze helpt bij de permanentie van de bibliotheek en bij de ondersteuning en begeleiding van familieleden. Een andere ervaringsdeskundige volgt de opleiding referentiepersoon en zal in de toekomst ook de Fotonwerking mee ondersteunen op vrijwillige basis.

De toekomst

♦ **Locatie**

Eind 2007 zal Foton na meer dan tien jaar werking een oude droom realiseren. We verhuizen naar een nieuwe locatie waar naast het documentatiecentrum ook een ontmoetingsruimte en een consultatieruimte aanwezig zijn. Bovendien beschikt de locatie over een ruimte om vorming te geven. Er kunnen groepen vergaderen, zoals de praatgroepen van de Vlaamse Alzheimer Liga, en ook de Ontmoetingsgroep van personen met beginnende dementie kan er plaatsvinden.

In de ontmoetingsruimte zullen gevormde vrijwilligers (vaak ervaringsdeskundigen) de mensen ontvangen.

♦ **Handleiding "Ontmoetingsgroep personen met beginnende dementie"**

Aan de hand van de ervaringen en de evaluatie van onze eigen ontmoetingsgroep en de resultaten van internationaal wetenschappelijk onderzoek zullen we een handleiding schrijven waarmee geïnteresseerden ook dergelijke groepen kunnen opstarten. In Vlaanderen leven straks 100.000 personen met dementie. Vele potentiële initiatiefnemers zullen in deze handleiding inspiratie kunnen vinden.

♦ **Foton 10 jaar**

In het najaar van 2007 zullen we op feestelijke wijze ons tienjarig bestaan vieren.

Expertisecentra Dementie en Vlaamse Alzheimer Liga sluiten overeenkomst

Samenwerken met partnerorganisaties heeft het voordeel dat expertise kan worden gedeeld en dat de stem van de mantelzorger gehoord wordt. Daarom vonden we het vanzelfsprekend om met de Vlaamse Alzheimer Liga een samenwerkingsovereenkomst af te sluiten. Deze overeenkomst heeft als doel elkaars werking te stimuleren en waar mogelijk ook te versterken. Een patiëntenvereniging kan maar iets te betekenen hebben wanneer zij zich inschrijft in een breder verhaal. Omgekeerd hebben de Expertisecentra Dementie baat bij sterke familiegerichte groepen waarnaar kan worden doorverwezen. Is het immers niet zo dat de persoon met dementie in relatie staat tot zijn familie, de mantelzorgers en de professionele hulpverleners wanneer de zorgnood hoger wordt? Het is binnen die kring dat zich zorg voor personen met dementie afspeelt. De expertisecentra zullen in hun netwerkvorming steeds mee het belang verdedigen van de patiëntenvereniging, de Liga zal eveneens melding maken van het bestaan en de werking van de expertisecentra. Markant feit is dat de expertisecentra hun locaties ter beschikking stellen van de familiegroepen van de Vlaamse Alzheimer Liga, waardoor zij in de mogelijkheid zijn hun hinterland verder uit te breiden. Ten slotte vermelden wij ook nog de vorming van een van de vrijwilligers van de Alzheimer Liga tot Referentiepersoon Dementie.

Jurn Verschraegen

Meander Expertisecentrum Dementie Oost-Vlaanderen

Kerkstraat 115 - 9200 Dendermonde
tel. 052 26 28 23
meander@dementie.be

Directie: **Piet Van Schuylenbergh** tot 31/7/2006. Vanaf 1/8/2006 nam **Eric Huyghe** als waarnemend OCMW-secretaris de functie over.

Consulenten: **Annemie Van Neck**, ergotherapeute. Deeltijds tewerkgesteld in ECD Meander en deeltijds ergotherapeute in RVT Aymonshof. Participeert in de sensibiliserende cel.
Tanja Everaert, gegradueerd verpleegkundige. Deeltijds tewerkgesteld in ECD Meander en deeltijds hoofdverpleegkundige in RVT Aymonshof. Participeert in de VTO-cel.
Beide consulenten verzorgen de permanentie van ECD Meander.

Geplande accenten in de werking 2006

- ♦ Instellingsgerichte ondersteuning:
 - Implementeren van belevingsgericht werken, met name door ondersteuning te bieden bij het opstarten van leefgroepwerkingen in woon- en zorgcentra.
 - Organiseren van vorming voor professionelen binnen de residentiële sector en de thuiszorgdiensten.
- ♦ Maatschappelijk middenveld:
 - Uitwerken van problematiek rond dementie en palliatieve zorg en opstarten van begeleiding hieromtrent.
 - Verfijnen van de sociale kaart rond specifieke zorgverlening voor personen met dementie en de diagnosemogelijkheden beter in beeld brengen.
 - Verder uitbouwen van de netwerken via de regionale werkgroepen Aalst, Waasland en Dendermonde.
 - Verdere sensibilisering in het kader van vroegtijdige opsporing en diagnostiek.
 - Verder uitbouwen van het documentatiecentrum door uitbreiding van de literatuur en door het klasement van artikels en websites.
 - Werken aan samenstelling en takenpakket van de stuurgroep.
- ♦ Concrete mantelhulp:
 - Familiebegeleiding via deelname aan zorgoverleg en individuele gesprekken.
 - Consulentenwerking: telefonisch en advies per e-mail.
 - Verder begeleiden van de praatcafés Aalst, Sint-Niklaas en Wetteren.

Advies en ondersteuning

De tendens dat de meeste oproepen van zowel mantelzorgers, familieleden, professionele hulpverleners en studenten ons via e-mail bereiken heeft zich ook in 2006 voortgezet. Het aantal aanmeldingen is met een derde gestegen. In het kader van deze hulpvragen drong verdere specialisatie zich op.

Tanja Everaert startte de tweejarige opleiding contextuele hulpverlening bij vormingsinstelling Balans.

Opleiding Referentiepersoon Dementie

De opleiding had voor de tweede maal plaats in Dendermonde. We konden opnieuw rekenen op een volledige bezetting van 25 personen. Annemie Van Neck engageerde zich als lesgever (in samenwerking met ECD Paradox) voor opleidingsdag 4 rond "Omgang en communicatie met personen met dementie", ook voor de opleidingen in Gent en Brugge. Zij verzorgde de keuzedag "aromatherapie" en de impulsnamiddag omtrent "zinvolle activiteiten".

Voor de cursisten van 2005 en van 2006 hielden we in het najaar een terugkomnamiddag. Deze werd met veel enthousiasme onthaald. Hieruit bleek zonder twijfel het belang van de opleiding, maar meer nog het belang van opvolging en blijvende ondersteuning van de cursisten.

De impulsnamiddag omtrent “comfortzorg” vond eveneens plaats in Dendermonde.

Vorming op maat

De verschillende thema's basisopleiding, omgang en communicatie, zinvolle activiteiten, rouw en verlies, aromatherapie, grenzen en mogelijkheden van medicatie werden in werkvorm en methodiek aangepast aan de doelgroepen. De doelgroepen waren mantelzorgers, zorgkundigen en verpleegkundigen.

Door de grote vraag naar vorming was ook hier extra opleiding van de medewerkers aangewezen.

Annemie Van Neck volgde een vijfdaagse opleiding “Vorming geven” bij de Stichting Lodewijk de Raet.

Samenwerkingsverbanden

- ♦ Proefproject in samenwerking met ECD Paradox: “De muzikaliteit van de stem als sleutel in de communicatie met personen met dementie” door Marianne Harttman.
- ♦ In samenwerking met de Werkgroep Waasland in het kader van het provinciaal project “Steunpunten ouderenexpertise - traject dementie” werden vormingsreeksen aangeboden aan specifieke doelgroepen: maatschappelijk werkers, kinesitherapeuten, zorg- en verpleegkundigen en huisartsen.
- ♦ In het kader van hetzelfde provinciale project was er in samenwerking met de Werkgroep Aalst een sensibiliserende activiteit: “Dementie uit de mist”. We maakten een reizende tentoonstelling om het taboe rond dementie te doorbreken, de beeldvorming positiever te maken en de drempel naar de gepaste hulpverlening te verlagen. Deze tentoonstelling is tot begin 2008 geboekt.
- ♦ In Dendermonde startte in het najaar 2006, eveneens in kader van dit provinciale project, een nieuwe werkgroep. Deze werkgroep zal in samenwerking met ECD Meander een infobrochure uitgeven rond specifieke hulpverlening aan personen met dementie. Realisatie van deze brochure is voorzien begin 2007.
- ♦ Naar aanleiding van het project “technologie in de thuiszorg” van het kabinet van minister Vervotte zetelt ECD Meander in de stuurgroep van solidariteit voor het gezin.
- ♦ ECD Meander volgt intensief de praatcafés op in de regio's Aalst en Waasland. Samen met de andere praatcafés in Oost-Vlaanderen wordt intensief gewerkt aan een samenwerkingsverband, dat tegen 2007 moet resulteren in een gemeenschappelijk logo en een folder.

Stuurgroep

In 2006 kreeg onze stuurgroep een definitievere plaats binnen de werking van ECD Meander. Het concretiseren van het beleidsplan en keuzes maken binnen het actieplan zijn de prioriteiten binnen de werking van deze groep.

Besluit

De grote vraag naar begeleiding, consulting en vorming in combinatie met het intensief meewerken in de verschillende werkgroepen vroegen een grote tijdsinvestering. ECD Meander draait op volle toeren; het maken van keuzes binnen het beleidsplan drong zich dan ook meer en meer op in 2006.

Systematiek, vastleggen van prioriteiten in functie van de noden en de behoeften binnen het zorglandschap zijn het belangrijkste aandachtspunt in 2007.

Dementie – een uitdaging voor de 21^e eeuw

100 jaar ziekte van Alzheimer

Van 12 tot en met 14 oktober vond in het centrum van het vroegere Oost-Berlijn, niet ver van de televisietoren, een internationaal congres plaats over de ziekte van Alzheimer. De dag voordien legde men nog de laatste hand aan de toegangshal, niet verwonderlijk als je ziet dat bijna het hele centrum van Berlijn in de steigers staat. Op de eerste dag, na de originele verwelkoming met een theaterstukje over Auguste D. (de eerste

patiënte van dokter Aloïs Alzheimer), nam een jonge, eerder gespannen, beginnend dementerende vrouw het woord. Na haar getuigenis klonk een erg bemoedigend applaus.

Gedurende het congres waren er verschillende voordrachten van personen met dementie. Dit leverde toch een aantal interessante bijdragen op, onder andere over hoe zij hulpverlening ervaren, wat zij kunnen betekenen voor een Alzheimer Liga. Men noemt dit inclusie en ik denk dat het ook datgene is waar we met de Expertisecentra Dementie moeten aan werken, namelijk naast de familie vooral ook de personen met dementie zelf een stem geven en hen aanmoedigen te getuigen en hen actief betrekken bij onze werking.

In het kader van zijn lezing over meedelen van de diagnose van dementie stelde professor Brodaty de vraag: “Zou jij de diagnose van dementie meedelen aan je man?” Vele handen gingen de lucht in. “Zou jij de diagnose meedelen als je man depressief is?” Er waren al wat minder handen te zien. Het maakte meteen duidelijk dat de diagnosemededeling een wikken en wegen is en steeds individueel aangepast moet zijn. Zelf denk ik dat er ook en vooral menselijkheid en tact bij komt kijken.

Op vrijdagmorgen sprak een enthousiaste Zuid-Afrikaanse mantelzorgster over hoe zij ertoe gekomen is om te getuigen over dementie. Op de achtergrond waren beelden te zien over de schrijnende armoede waarbinnen deze zorgverlening plaatsvindt.

Het symposium over personen met jongdementie volgden we met bijzondere aandacht, aangezien we binnen de kennisgevende cel dit thema uitwerken in een boek. Naast getuigenissen werden ook vormen van ondersteuning voorgesteld zoals het buddyproject uit Nederland en de First Thirsdays Night Chats met Dr. Mitch (VS). Ik denk dat we met de Expertisecentra Dementie eveneens reeds vrij sterk staan in deze begeleiding via onder andere de chat op www.dementie.be, praatgroepen voor personen met jongdementie en de individuele begeleiding.

De resultaten van een bevraging bij verpleegkundigen en verzorgenden in ziekenhuizen in Australië waren niet zo bemoedigend. Personeel geeft aan dat ze weinig kennis hebben over dementie en niet goed weten hoe te communiceren met personen met dementie. Ik vraag me af hoe deze bevraging er in onze ziekenhuizen zou uitzien. Een doelgroep voor vorming vanuit het ECD? Zouden specialisten in dementie het ziekenhuisteam kunnen ondersteunen of dient er een training op de werkvloer te zijn?

Het congres gaf ons een aantal inzichten mee en toch ook een bredere kijk op dementie en ik denk dat het nu aan ons is om een aantal van deze inzichten te verwerken in de werking van het ECD. Voor zij die niet aanwezig waren op het congres werd in de nieuwsbrief van 21 december uitgebreid verslag gebracht.

An Lootens
ECD Sophia

Memo

Expertisecentrum Dementie Vlaams-Brabant

Noormannenstraat 68 - 3000 Leuven
tel. 016 50 29 06 - fax 016 20 44 45
memo@dementie.be

Steunpunt van Memo voor de regio Halle-Vilvoorde

Molenhofstraat 31 - 1670 Heikruis
tel. 02 398 00 18 - fax 02 398 00 16
memo2@dementie.be

Directie: **Rudiger De Belie**

Medewerkers:

- ♦ Regio Leuven
 - Annemie Janssens**, halftime consulente, participeert in de kennisgevende cel.
 - Stien Claus**, halftime consulente, voorzitter van de VTO-cel.
- ♦ Steunpunt Halle-Vilvoorde
 - Jasmijn Driegelinck**, 4/5 jobtime, participeert in de sensibiliserende cel. Vervangen door **Hilde Vanderlinden** van 23/10/2006 tot 31/12/2006.
 - Veerle Derijcke**, 1/5 jobtime

Adviesraad

In oktober 2002 werd een adviesraad van Memo geïnstalleerd die bestaat uit vertegenwoordigers van het zorglandschap en die adviezen geeft over de verschillende facetten van de werking van Memo. De adviesgroep komt driemaandelijks samen en is als volgt samengesteld:

Thérèse Bergmans, Vlaamse Alzheimer Liga regio Leuven
Dr. Wini Caers, CRA RVT Mater Dei, Heikruis
Rudiger De Belie, directeur WZC De Wingerd, Leuven
Prof. dr. Anja Declercq, Lucas, Katholieke Universiteit Leuven
Dominique De Pourcq, CGG Passant, Leuven
Godfried Van Beuren, PZ Stint-Alexius, Grimbergen
Griet Robberechts, verantwoordelijke productontwikkeling Landelijke Thuiszorg
Jan Hertecant, Vlaamse Alzheimer Liga
Jean-Paul Van Dam, directeur WZC Onze-Lieve-Vrouw, Wezembeek-Oppem
Mathieu Martens, directeur RVT Mater Dei, Heikruis
Veerle Derijcke, consulente Memo Halle-Vilvoorde
Myriam Polfliet, verantwoordelijke dienst begeleiding en ontwikkeling Wit-Gele Kruis, Vlaams-Brabant
Robert Geeraert, RVT De Groene Linde, Sint-Genesius-Rode
Lieve Saerens, dienst welzijn en gezondheid, provincie Vlaams-Brabant
Stijn Van Buggenhout, coördinator SIT-Zennevallei
Dr. Eric Triau, neuroloog
Roel Van de Wygaert, stafmedewerker VVI
Hilaire Vanherwegen, hoofdverpleegkundige UPC Sint-Camillus, Bierbeek
Marieke Verbiest, psychologe
Dr. Werner Van den Bergh, psychiater verbonden aan de RVT's van het OCMW Leuven

Prof. dr. Rik Vandenberghe, neuroloog, hoofd van de geheugenkliniek UZ Gasthuisberg, Leuven
Bert Van der Stappen, Thuiszorg Christelijke Mutualiteit
Rita Waelput, Werkgroep Thuisverzorgers

Daarnaast heeft het steunpunt van Memo een eigen adviesraad dementie voor de regio Halle-Vilvoorde opgestart in 2005. Doelstellingen van deze adviesgroep zijn: op inhoudelijk vlak advies geven over de verschillende initiatieven van het steunpunt Memo, signaleren van noden en knelpunten omtrent de problematiek van dementie in de regio en het uitbouwen van samenwerkingsverbanden met verschillende diensten en organisaties. Leden van deze adviesgroep zijn:

Lieve Saerens, provincie Vlaams-Brabant, dienst Welzijn en Gezondheid
Mathieu Martens, directeur RVT Mater Dei, Heikruis
Dr. Wini Caers, CRA RVT Mater Dei, Heikruis
Jan Vandekerckhove, stafmedewerker seniorencentrum Breugheldal, Dilbeek
Herman De Vriese, directeur RVT Sint-Antonius, Sint-Pieters-Leeuw
Francine De Gryse, hoofdverpleegkundige RVT Zonnig Huis, Halle
Johnny Verhaeren, hoofdverpleegkundige RVT Zonnig Huis, Halle
Geert Geeroms, verantwoordelijke RVT Zonnig Huis, Halle
Jan Hertecant, Vlaamse Alzheimer Liga
Stijn Van Buggenhout, coördinator SIT-Zennevallei en artsenkring Halle
Kathleen Verkest, coördinator Netwerk Thuiszorg vzw, Asse
Gilberte Bayens, Landelijke Thuiszorg
Jo Baert, voorzitter OCMW Gooik
Marleen Steps, sociaal assistente OCMW Asse
Edwig Vanhassel, Christelijke Mutualiteiten
Christel Lippens, CGG Passant, Halle
Georges Lerinckx, coordinator CGG De Poort, Halle
Carine Hous, psychologe CGG De Poort, Halle
Natasja Malschaert, Wit-Gele-Kruis Sint-Pieters-Leeuw
Dr. Michel Roelandt, huisarts en CRA Sint-Antonius, Sint-Pieters-Leeuw
Wim Decraene, sectorverantwoordelijke Familiezorg, Asse
Karin Valckenier, afdelingshoofd dienst thuiszorg OCMW Halle
Sophie Vermeersch, psychogeriatric AZ Sint Maria Halle

Praatcafés Dementie

In 2006 vonden er opnieuw op negen verschillende locaties Praatcafés Dementie plaats, namelijk in Asse, Dilbeek, Diest, Grimbergen, regio Haacht, Heikruis, regio Groot-Zaventem, regio Leuven en Tienen. Op deze manier vonden er in 2006 in totaal 42 Praatcafés Dementie plaats. Telkens waren tussen 20 en 100 familieleden en geïnteresseerden aanwezig.

Lokale familiegroep Vlaamse Alzheimer Liga

In 2005 startten de Vlaamse Alzheimer Liga en Memo 2 een regionale familiegroep in Pepingen. In 2006 vonden er zes bijeenkomsten plaats van deze familiegroep. De familiegroep telt reeds een dertigtal vaste leden. De bijeenkomsten gaan telkens over een bepaald thema in verband met dementie en worden voorbereid door een kerngroep. De leden van deze groep zijn: Luk Meylemans, familielid en voorzitter, Jan Hertecant, voorzitter Nationale Alzheimer Liga, Mathieu Martens, directeur RVT Mater Dei, en de consulentes van Memo 2. De bijeenkomsten van de familiegroep vonden telkens plaats in de cafetaria van RVT Mater Dei.

Werelddag Dementie

Ieder jaar houdt de Vlaamse Alzheimer Liga een familiedag naar aanleiding van de Werelddag Dementie. Dit jaar vond deze dag plaats in Leuven en was Memo partner in de organisatie. Een sfeerbeeld:

Werelddag Dementie in Leuven

Zaterdag 23 september, 11 uur, station van Leuven... Aan de ingang een witte spandoek... niet met verkiezingspropaganda, wel met "Vlaamse Alzheimer Liga". Een duidelijk signaal: de deelnemers aan de Werelddag Dementie in Leuven weten zich welkom. 170 mensen hebben zich vandaag ingeschreven voor de jaarlijkse familiedag die de Vlaamse Alzheimer Liga organiseert naar aanleiding van de Werelddag Dementie. Ieder jaar vindt die plaats in een andere provincie. Dit jaar in Leuven, dus de organisatorische ondersteuning van het Expertisecentrum Memo en het woon- en zorgcentrum De Wingerd lag een beetje voor de hand.

Deelnemers hebben de keuze: te voet of met het pendelbusje naar hartje centrum, de Salons Georges. Daar heerst al een gezellige drukte: ontmoeting en onderling contact is hier duidelijk geen loos begrip. De burgemeester van Leuven, Louis Tobback, heet iedereen van harte welkom en hoopt dat de aanwezigen een mooie dag doorbrengen in deze oude stad. Bie Van Waeyenberghe, de voorzitter van de Alzheimer Liga, schetst het programma van de dag. En dat mag er wezen...

Na het middagmaal gaan de aanwezigen onder begeleiding van stadsgidsen in kleine groepen de binnenstad van Leuven verkennen. Gelukkig is op dat moment de zon doorgebroken, sfeer alom! Afspraak om 14.30 uur in het cultureel centrum 't Wagehuys, waar iedereen het erover eens is: een uurtje wandelen is te kort. Maar er staat nog van alles op het programma.

Pol Goossen brengt het theaterstuk "Uitgewist", een herkenbaar verhaal tussen een zoon en zijn dementerende moeder. Hij wordt begeleid door de pianiste Gill Masson. Voor vele aanwezigen die rechtstreeks met alzheimer te maken hebben is dit een zeer aangrijpende voorstelling.

Aansluitend lezen Geert Van Istendael en Johan Van Oers enkele gedichten of teksten voor, terwijl een selectie foto's getoond wordt van de hand van Rik Daze. Bie Van Waeyenberge dankt iedereen die zijn steentje bijdroeg aan de organisatie van deze werelddag en kondigt de volgende locatie aan: Kortrijk!

Een drankje, een knabbel en een babbel is ten slotte een volwaardige afsluiter van een meer dan gevulde dag.

Stien Claus

Sensibilisering

Memo nam deel aan de grote sensibiliseringscampagne van ECD-Vlaanderen, "Dementie, wat heb jij ervan begrepen?" naar aanleiding van de honderdste verjaardag van de ontdekking van de ziekte van Alzheimer. In dat kader werkte Memo ook mee aan de ROB tv-uitzending "Van bij ons" op 15/11/2006. Hierin werden een mantelzorger, een hulpverlener en een Memoconsulente geïnterviewd.

Op 30/9/2006 verzorgde Memo een beursstand op de infobeurs Wegwijs in Zorg voor huisartsen ter gelegenheid van 40 jaar MCH (Medisch Centrum Huisartsen) in Leuven.

Vorming en deskundigheid

Memo 1 en 2 gingen in op verschillende vragen naar vorming op maat die vanuit het werkveld werden gesteld. Deze vorming richtte zich hoofdzakelijk tot professionelen, maar ook familieleden kregen vorming over bepaalde aspecten van dementie.

De opleiding Referentiepersonen Dementie vond plaats in de provincie Vlaams-Brabant in Sint-Pieters-Leeuw voor 24 professionelen, van wie 11 verpleegkundigen uit de thuiszorg (Wit-Gele Kruis). Op 26 september 2006 was er een terugkommoment waarop de deelnemers met elkaar konden uitwisselen hoe ze deze opleiding hadden geïmplementeerd op hun werk.

Aansluitend was er in de namiddag een informatiemoment voorzien voor deelnemers die als vrije vormingsmedewerkers basisvorming rond dementie willen geven in samenwerking met Memo. Er waren acht geïnteresseerden.

Project e-dementie

In 2004 verscheen het boek en cd-rom "E-dementie: een interactieve cursus op cd-rom voor hulpverleners". In 2007 werd een tweede, herziene druk van dit boek uitgebracht. Memo 2 werkte inhoudelijk intensief mee aan de voorbereiding van deze herdruk.

Memo distilleerde uit dit boek een bijscholingsmodule van 2,5 uur voor de personeelsleden van Mater Dei.

In 2006 werden twee vormingssessies gegeven aan groepen van 11 tot 12 personen. Ook verzorgenden uit de provincie die deelnamen aan een computeropleiding georganiseerd door de VDAB, kregen een halve dag opleiding e-dementie.

Samenwerking rond palliatieve zorg

Er is veel vraag in het werkveld rond palliatieve zorg, specifiek bij dementie. Memo hield samen met PANAL (Palliatief Netwerk Regio Leuven) een studienamiddag rond pijnbestrijding en palliatieve zorg bij personen met dementie. Deze namiddag vond plaats op 18 mei 2006 in UC Sint-Jozef, Kortenberg en bereikte ruim 290 professionelen.

Op 17 november 2006 vond er een vormingsnamiddag plaats van het Netwerk Palliatieve Zorg Halle-Vilvoorde, in Wemmel met als thema "Gissen zonder Missen". Memo 2 was actief betrokken bij de voorbereiding en begeleidde de casusbesprekingen op deze vormingsnamiddag. Er waren 105 professionelen aanwezig.

Project belevingsgerichte zorg

Memo werkt samen met het WZC De Wingerd te Leuven, RVT Mater Dei in Heikruis en Seniorencentrum Breugheldal in Dilbeek aan belevingsgerichte zorg. Memo 2 gaf informatie en vorming aan medewerkers, nam deel aan teamoverleg, begeleidde bewonersbesprekingen, gaf advies rond concrete casussen en organiseerde en verwerkte de resultaten van een tweede vragenlijst over belevingsgerichte zorg.

Memo is lid van de maandelijkse stuurgroep belevingsgerichte zorg in De Wingerd. Resultaat hiervan is een visietekst en informatiebrochure over belevingsgerichte zorg.

Project kleinschalig wonen

Memo bestudeerde literatuur over kleinschalig wonen voor personen met dementie, bracht studiebezoeken aan een paar kleinschalige woonvormen in Vlaanderen en maakte een bundeling van uit te lenen boeken, tijdschriftartikels en rapporten rond deze woonvorm, in samenwerking met het WZC De Wingerd in Leuven.

Orion Expertisecentrum Dementie Antwerpen

Sint- Bavostraat 29 - 2610 Wilrijk
tel. 03 820 73 22 - fax 03 825 10 26
orion@dementie.be

Directie: **Jules Van der Flaas**

Medewerkers: **Jurn Verschraegen**, coördinatie Orion en halftijds projectcoördinator

Katja Van Goethem, consulente, voorzitter sensibiliserende cel

In 1996 werd in het rust- en verzorgingstehuis De Bijster in Essen, pionier op het vlak van begeleiding en zorg van personen met dementie, het Geheugen-, Oriëntatie- en Begeleidingscentrum (GOBC) opgericht. Het bestond uit een multidisciplinair team, samengesteld uit een jurist, ervaringsdeskundige, maatschappelijk werker en arts. De oprichting van dit centrum had rechtstreeks te maken met de gesprekken die het rusthuis voerde kort voor de opname van een persoon met dementie. Onder hen bevonden zich vooral mensen die het ziektebeeld niet kenden of die heel wat vragen hadden bij welke voorzieningen zij terecht konden. Ook vragen over de omgang met een persoon met dementie kwamen vaak aan bod. Tezelfdertijd was er een groeiende tendens naar vorming en opleiding rond het ziektebeeld.

Van 1996 tot 1999 kreeg het GOBC een projectsubsidie ter ondersteuning van experimentele initiatieven in het kader van niet-gereguleerde subsidies die jaarlijks worden toegekend aan bijzondere initiatieven met betrekking tot de ouderenzorg die gekenmerkt worden door een tijdelijk, vernieuwend en experimenteel karakter. De minister bepaalt jaarlijks de thema's op basis van de gekozen beleidsprioriteiten. In 2000 ontstond uit het GOBC-project Orion, een van de negen erkende Vlaamse Expertisecentra Dementie.

Stuurgroep

Orion wordt omkaderd door een stuurgroep. Deze was in 2006 als volgt samengesteld:

Nele Aerts, consulente PGN, Lier

Hugo Goedemé, Thuiszorgcentrum CM, Antwerpen

Véronique De Schaepmeester, Federatie Onafhankelijke Seniorencare, Wommelgem

Dr. Willy Van horen, internist-geriater AZ Sint-Augustinus, Wilrijk

Martine Verelst, zorgmanager, AZ Sint-Augustinus, Wilrijk

Bie Van Waeyenberghe, voorzitter Vlaamse Alzheimer Liga, Turnhout

Koen Peeters, Thuiszorg provincie Antwerpen

Fons Wouters, directeur Verpleegtehuis Joostens, Zoersel

Wim Vleeshouwers, Provinciebestuur, Stichting Welzijnszorg, Antwerpen

Dirk Doucet, directeur zorg WZC Ten Kerselaere, Heist-op-den-Berg en Hof van Arenberg, Duffel

Bert Schonenberg, directeur RVT Cocoon, Antwerpen

Karine Soenen, Expertisecentrum Dementie Turnhout – Tandem

Dr. Marie Vandekerckhove, huisartsengeneeskunde Universiteit Antwerpen, Wilrijk

Orion, het Expertisecentrum Dementie Antwerpen vervulde ook in 2006 zijn ondersteunende en faciliterende rol tegenover diverse doelgroepen. De verdere bekendmaking van het centrum bij hulpverleners zorgde ervoor dat men steeds vaker een beroep deed op de dienstverlening. Dit had ook te maken met een verdere professionalisering van de medewerkers.

Advies en informatie

Orion kreeg 233 vragen voor advies en informatie in 2006. 133 van deze vragen waren cliëntgebonden. Slechts in 19 situaties betrof het de opvolging van een eerder contact. In tien contacten ging het over de problematiek van een persoon met jongdementie (- 65 jaar). De aard van de vragen waarmee mensen bij het expertisecentrum aanklopten betrof vooral ondersteuning bij de zorg voor personen met dementie, een teken dat dit toch een item blijft dat meer aandacht verdient.

Opleiding

Orion organiseerde voor de vijfde keer op rij de opleiding tot Referentiepersoon Dementie voor 25 deelnemers. Dit betekent dat ons expertisecentrum in vijf jaar tijd 125 personen tot referentiepersoon dementie opleidde. In het najaar gaf Orion een thematische vorming rond seksualiteit en dementie (Berchem). In 2006 gaven we zelf vorming aan 721 professionelen over diverse thema's. 1.539 mantelzorgers, familieleden van personen met dementie en geïnteresseerden volgden een vorming bij Orion.

Voor 2007 plannen we het werken met vrije vormingsmedewerkers in functie van het geven van basisvorming aan diverse doelgroepen.

Sensibilisering

Orion werkte als coördinator van het provinciale dementienetwerk Antwerpen samen met Tandem en het psychogeriatrisch netwerk PGN aan een provinciaal actieplan dementie. We huurden hiervoor een deskundige projectbegeleider in. Concreet voerden we volgende acties uit voor diverse doelgroepen:

- ♦ Samenbrengen van diverse actoren en deskundigheid rond dementie in diverse regio's in de provincie.
- ♦ Schrijven van een boek dat de positieve aspecten van mantelzorg in het daglicht stelt.
- ♦ Samenstellen van een folder voor mantelzorgers met de diverse vormen van dienstverlening en als informatiebaken.
- ♦ Starten van een onderzoek naar ongelijkheden in de zorg voor personen met dementie, uitgevoerd door Louis Paquet (Wit-Gele Kruis). Onderzoek werd gevoerd bij artsen, verpleegkundigen, apothekers, kinesisten, verzorgenden.
- ♦ Orion was mede-organisator van een studiedag over dementie voor de lokale besturen op 23 mei. We mochten een honderdtal aanwezigen begroeten en ook de regionale televisie en VTM maakten een reportage.
- ♦ De beleidsmakers van alle politieke partijen, actief in de provincie Antwerpen, werden bezocht met een memorandum in het kader van de gemeente- en provincieraadsverkiezingen.

Thuiszorg en dementie

Aangezien de meeste personen met dementie thuis wonen, vonden we dat hier de nodige aandacht diende naartoe te gaan. We nodigden de thuiszorgorganisaties uit voor een verkennend gesprek. Men gaf aan dat vorming op maat en intervisie een meerwaarde kan zijn voor de professionele hulpverlener. In de loop van 2006 werd besloten om dit aanbod te ontwikkelen. Zeven intervisievoormiddagen werden begeleid door Katja Van Goethem. Ze werden zeer positief beoordeeld.

Politie en dementie

Het project vermist@hekla.be is een project van de politiezone HEKLA (Hove, Edegem, Kontich, Lint en Aartselaar) en het Expertisecentrum Dementie – Orion (Dementienetwerk provincie Antwerpen) in samenwerking met het Universitair Ziekenhuis Antwerpen, de rust- en verzorgingstehuizen, de instellingen bijzondere jeugdzorg, de thuiszorg en de OCMW-besturen binnen de politiezone. Uit de samenwerking, gebaseerd op ervaringen van zowel partners uit de welzijnssector als de politieke milieus, is een samenwerkingsprotocol gegroeid. Het resultaat is een uit humanitaire behoeften gegroeide samenspraak, die er moet toe bijdragen dat in aanvulling van de Ministeriële Richtlijn rond de Opsporing van Vermiste Personen nog sneller en nog professioneler wordt opgetreden zowel door de politiediensten als door de medewerkers in de betrokken voorzieningen.

Het protocol moet er enerzijds toe bijdragen dat met behulp van de aangereikte informatie de politiediensten nog sneller doelgericht opsporingen kunnen verrichten. Anderzijds zijn er afspraken gemaakt dat de medewerkers binnen de instelling of de voorzieningen zelf een aantal activiteiten uitvoeren binnen een tijdspanne van 20 minuten, waarna zij zonder verwijl de wachtofficier van politie verwittigen. Het protocol moet een meerwaarde inhouden, zodat de eerste uren van een vermissing, die essentieel zijn voor de goede

afloop van een onrustwekkende verdwijning, op een professionele en kwalitatieve manier kunnen worden ingevuld met als doel de vermiste persoon zo snel mogelijk te vinden en hem/haar opnieuw onder de hoede te stellen van diegene onder wiens bewaring/verzorging hij/zij wordt toevertrouwd.

- ♦ De cijfers tonen aan dat, ondanks een voor de politiediensten vrij rustige periode, een groot aantal vermissingsdossiers werd geregistreerd. Er waren in totaal 26 vermissingen. Het was ook een aanzet om op de ingeslagen weg verder te gaan.
- ♦ De vermiste personen werden vrij snel aangetroffen. Zowel de politiediensten als de partners binnen de instellingen/voorzieningen hebben de meerwaarde ervaren van de gemaakte afspraken. De evaluatieperiode leert ons dat het project heel veel slaagkansen heeft.
- ♦ Na de evaluatieperiode is nu het moment gekomen, dat de reeds eerder gemaakte afspraken ook verder worden opgevolgd. Het project kan dan op kruissnelheid komen.
- ♦ Er is nood aan verdere interne communicatie bij alle partners om alle medewerkers bewust te maken van het project.

Welke afspraken worden er gemaakt voor de nabije toekomst?

- ♦ Het project dient verder te worden opgevolgd. De nodige meetinstrumenten moeten gehandhaafd blijven. De politie engageert zich om een maandelijkse/jaarlijkse statistiek bij te houden.
- ♦ De projectploeg zal evaluatiemomenten inbouwen met het oog op verdere aansturing.
- ♦ De projectploeg wenst de nodige terugkoppelingen of terugkomdagen te organiseren, niet alleen om de opvolging van het project te verzekeren, maar bovenal om de goede verstandhouding tussen alle betrokken partijen te borgen.
- ♦ Een draaiboek wordt opgesteld en dient ter beschikking te worden gesteld via de website van politie: www.hekla.be/zdiensten/vermissing/
- ♦ De partners doen het voorstel om dit project voor te dragen als “goede praktijk” bij de federale politie, directie van de relatie met de lokale politie, zodat andere politiezones zich kunnen informeren rond het project.
- ♦ Op vlak van interne en externe communicatie beraadslaagde de projectploeg op 6 oktober 2006 over de praktische invulling van een informatienamiddag die op dinsdag 28 november 2006 plaatsvond in de aula van het Universitair Ziekenhuis Antwerpen. Hier konden alle “belanghebbenden” zich informeren over de resultaten van het project.

Op 4 september 2006 werd tijdens een plenaire vergadering, voorgezeten door de burgemeester-voorzitter van de politiezone, de zonemagistraat van het parket Antwerpen en de korpschef van de politiezone HEKLA het protocol officieel ondertekend. Alle betrokken partners waren niet enkel trots op de unieke samenwerking die tot stand is gekomen, maar bovenal zijn zij terecht fier een aantal duurzame oplossingen uitgewerkt te hebben rond de problematiek van weglooptgedrag bij deze bijzondere doelgroepen.

Voeding en dementie

Op 20 juni vond in KHK Lier een studiedag plaats in samenwerking met het provinciebestuur en RVT De Bijster over specifieke voedingsnoden bij personen met dementie. Er waren 180 aanwezigen.

Palliatieve zorg en dementie

Naar jaarlijkse gewoonte werkten we samen met PHA, het lokale palliatieve netwerk. We begeleidden op 15 december een complexe gevalstudie en belichtten de problematiek van dementie vanuit een breed kader. Doelstelling van dit multidisciplinair overleg was het leren omgaan met de complexiteit van de dementerende zorgvrager en zijn familie.

“Dementie, wat heb jij ervan begrepen?”

Naar aanleiding van deze campagne kwam het ECD Orion in beeld op de regionale televisie in een specifieke reportage over dementie (ATV). Twee mantelzorgers werkten hieraan mee.

Praatcafé Dementie

ECD Orion begeleidde in 2006 de Praatcafés Dementie Dwaallicht (in Oostmalle) en dat van Mechelen. In het totaal telden we acht bijeenkomsten. Jurn Verschraegen was te gast in het Dementiecafé in Antwerpen.

Paradox

Expertisecentrum Dementie Oost-Vlaanderen

Wilgestraat 123 - 9000 Gent
Tel. 09 233 14 38 - Fax 09 233 95 65
paradox@dementie.be

Directie: **Dirk Dhondt**

Coördinator:

Els Verraest, licentiate logopedie en audiologie, specialisatie neurologische taal- en spraakstoornissen.

Werkt voltijds (38 uur) in ECD Paradox. Ze participeerde in de kennisgevende en faciliterende cel.

Consulenten:

Saskia Simoens, sociaal verpleegkundige en volgde een kaderopleiding. Werkt deeltijds (19 uur) in ECD Paradox en deeltijds op het departement zorgbeleid in het Wit-Gele Kruis Oost-Vlaanderen. Zij is gedetacheerd vanuit het Wit-Gele Kruis Oost-Vlaanderen. Saskia ging op 1/10/2006 in zwangerschapsverlof en werd tijdelijk vervangen door **Martine Callens**. Martine is verpleegkundige en dementie-deskundige binnen het Wit-Gele Kruis Oost-Vlaanderen. Zij werkt eveneens 19 uur in ECD Paradox.

Rika Eylenbosch, ergotherapeute. Werkt deeltijds (19 uur) in ECD Paradox en is docente aan de Arteveldehogeschool Gent.

Administratief medewerkster: **Ann Van Aken** (tot 31/8/2006), regentes plastische opvoeding. Werkte deeltijds (19 uur) in ECD Paradox. Zij werd vanaf 1/9/2006 vervangen door **Jozefien Deros**, die eveneens 19 uur werkt in ECD Paradox. Jozefien is maatschappelijk werkster en werkt ook deeltijds op de sociale dienst in WZC Sint-Jozef Gent.

Logistiek medewerkster: **Saskja Demeyere**, werkt 6 uur in ECD Paradox en tevens als logistiek medewerkster in WZC Sint-Jozef Gent.

Bestuurscollege

Voorzitter: **Hugo Bulté**, algemeen coördinator Zusters Van Liefde Noord-Provincie

Overige leden: **Mireille Buyck**, directeur Familiehulp en voorzitter Ovosit

Dirk Dhondt, directeur WZC Sint-Jozef, Gent, en ECD Paradox

Dr. Thierry Goetghebuer, huisarts en CRA in WZC Sint-Jozef, Gent

Marc Van Ooteghem, directeur PC Caritas, Melle

Geertrui De Blaere, directeur Wit-Gele Kruis Oost-Vlaanderen

Verslaggeving door **Els Verraest**, coördinator ECD Paradox.

Visie ECD Paradox

In 2006 werd de aanzet gegeven voor het nadenken rond visie en toekomst van ECD Paradox. We konden een beroep doen op de begeleiding van een HR-medewerker van vzw Tabor. In het najaar van 2006 werd de nadruk gelegd op een voorbereidende oriëntatieronde met als doel in 2007 een Balanced Score Card op te maken.

Vorming

Om op de blijvende en grote vraag naar vorming te kunnen blijven inspelen, startte ECD Paradox in het najaar van 2006 met het werken met vrije vormingsmedewerkers. Dit concept werd overgenomen van de West-Vlaamse collega's, ECD Sophia en ECD Foton. De vormingsmedewerkers zijn professionele hulpverleners, die reeds jaren werkzaam zijn bij personen met dementie en geselecteerd werden uit de Referentiepersonen Dementie.

De opleiding tot Referentiepersoon Dementie was ook in 2006 een succes. Zowel de residentiële sector als de thuiszorg- en ziekenhuissector waren vertegenwoordigd in de groep, wat een heuse meerwaarde betekende in de bespreking van casuïstiek.

De Impuls Dementie stond dit jaar in het teken van het werken met huisdieren bij personen met dementie (spreker: Johan Van Daal). De deelnemers kwamen voornamelijk uit de residentiële sector.

Sensibilisering

Naar aanleiding van de herdenking van de ontdekking van de ziekte van Alzheimer 100 jaar geleden en de Vlaamse beeldvormingscampagne die hierrond werd opgezet, werkte ook ECD Paradox lokaal een aantal acties uit. De regionale televisiezender AVS maakte op vraag van ECD Paradox een reportage over dementie en nam hiervoor een interview af met een medewerker van het ECD. Zij brachten ook het verhaal in beeld van een cliënt van ECD Paradox, een mantelzorger wiens naaste familie in het rusthuis verblijft (cfr. supra).

Praatcafé Dementie

De nood aan lotgenotencontact werd in Oost-Vlaanderen voornamelijk ingevuld via de zes Praatcafés Dementie en de drie familiegroepen van de Vlaamse Alzheimer Liga. De Praatcafés Dementie zijn het resultaat van samenwerking van verschillende organisaties uit eenzelfde regio. Vanuit het ECD worden deze projecten voornamelijk inhoudelijk ondersteund en opgevolgd. De medewerkers van ECD Paradox namen deel aan de stuurgroep en kwamen per regio vijf keer samen.

In 2006 werden de Praatcafés Dementie in de regio's Oudenaarde, Gent, Zeveneken en Meetjesland verder uitgebouwd. In de regio Deinze werd de aanzet gegeven voor de start van een nieuw praatcafé. Ook dit jaar bracht ECD Paradox de regio's samen op een provinciaal overleg. De verschillende praatcafés uit de provincie werden geëvalueerd en ervaringen werden uitgewisseld. Er werd goedkeuring gegeven om een gemeenschappelijke folder te ontwerpen voor alle praatcafés in de provincie.

Werkgroep logopedie en dementie

Niet alleen taal en communicatie, maar ook thema's als voeding en cognitieve therapie werden in 2006 op de agenda van de werkgroep gezet. De groep telde eind 2006 reeds 24 leden, werkzaam in ziekenhuizen, residentiële voorzieningen en zelfstandige praktijken. De werkgroep kwam in 2006 drie keer samen.

In het kader van deze werkgroep werden de netwerken rond taal en communicatie verder uitgebouwd. Dit resulteerde in een samenwerking met de Gentse (Vesalius en Arteveldehogeschool) en Brugse opleidingen (KHBO) Logopedie en Audiologie. ECD Paradox begeleidde in 2006 vier studenten bij hun scriptie rond communicatie en dementie. In het kader van deze eindwerken werden de contacten verder onderhouden met MODEM, een communicatie- en computercentrum dat advies en concrete ondersteuning biedt aan personen met een handicap en hun (professionele) omgeving.

ECD Paradox schreef een artikel in het vaktijdschrift van de Vlaamse Vereniging voor Logopedie (VVL). Er was ook dit jaar een vlotte uitwisseling van informatie met de vakgroep geriatrie van de VVL.

Denkgroep dementie

In 2006 werd in het WZC Sint-Jozef te Gent een "denkgroep dementie" opgestart. Deze denkgroep heeft als doel de belevingsgerichte begeleiding van bewoners met dementie te implementeren in de werkwijze van alle medewerkers van het WZC.

In 2006 heeft ECD Paradox deze denkgroep inhoudelijk ondersteund door deelname aan de maandelijkse vergaderingen. Daarnaast verzorgden medewerkers van ECD Paradox vorming voor alle medewerkers van het WZC.

Provinciaal project "Regionale steunpunten ouderenexpertise – traject dementie"

De provincie Oost-Vlaanderen gaf in 2004 de goedkeuring om projecten te financieren rond dementie. In het voorjaar van 2006 (tweede werkingsjaar) werkten de regio's Vlaamse Ardennen, Aalst en Waasland verder aan een project rond respectievelijk mantelzorg, sensibilisering en professionele hulpverlening. Een provinciale toetsingsgroep, een vertegenwoordiging uit de zes Oost-Vlaamse regio's en de Expertisecentra Dementie Oost-Vlaanderen, kwam twee keer samen om de projecten op te volgen en ideeën uit te wisselen.

In september 2006 startte het derde en laatste werkingsjaar. De regio's Gent, Meetjesland en Vlaamse Ardennen werkten rond mantelzorg. ECD Paradox ondersteunde deze regio's. Aalst, Waasland en Dendermonde werden opgevolgd door de collega's van ECD Meander en werken verder projecten uit rond sensibilisering en professionele hulpverlening. Het project loopt ten einde op 31 augustus 2007.

Project vroegdiagnostiek (Meetjesland)

Het Zorgcircuit Geestelijke Gezondheidszorg voor Ouderen in de regio Meetjesland werkte in 2006 verder aan het project vroegdiagnostiek: Niet-Pluis-Gevoel Meetjesland. Met dit project wil de regio acties ondernemen om in de thuiszorg zo vroeg mogelijk de diagnose dementie te stellen, teneinde de persoon met dementie en zijn omgeving te kunnen informeren en opvangen. De persoon met dementie, de huisarts, de hulpverleners in de eerstelijnszorg en de mantelzorg staan centraal. Stuwende kracht in het project was dokter Hilde Baeyens, geriater in de Heilig Hartkliniek Eeklo. ECD Paradox participeerde aan de werkgroep en stelde in functie van dit project een informatiebundel samen. Voor financiële steun en bekendmaking van het project konden we rekenen op het Platform Thuiszorg Meetjesland. In het najaar van 2006 ging het project van start.

Project muziek en dementie (Gent)

Op een belevingsgerichte manier omgaan met personen met dementie, door gebruik te maken van het medium muziek. Dit was het uitgangspunt van het “muziekproject” dat ECD Paradox in samenwerking met ECD Meander heeft uitgewerkt, op vraag van muziektherapeute Marianne Hartmann en huisarts Thierry Goetghebuer. Inspelen op de emotie van de dementerende oudere via de muzikaliteit van de stem was de rode draad door haar verhaal.

In 2006 werden 15 personeelsleden van WZC Sint-Jozef te Gent gedurende zes dagen intensief opgeleid. Het proefproject werd gefinancierd door de Nationale Loterij en door WZC Sint-Jozef. De omgang met de bewoners werd gefilmd en de fragmenten zullen in 2007 verwerkt worden in een dvd. Een educatief pakket zal worden samengesteld, met de financiële steun van Lundbeck.

Kleinschalig genormaliseerd wonen (Meetjesland)

ECD Paradox werd uitgenodigd om te participeren aan de stuurgroep rond het opstarten van een vernieuwend woonproject voor kleinschalig genormaliseerd wonen voor personen met dementie (WZC Sint-Bernardus, Bassevelde). Projectcoördinator is Els Van Kerckhove van het WZC Sint-Bernardus in Bassevelde. Ter voorbereiding van het project bracht de stuurgroep een aantal werkbezoeken o.a. aan Zorgcentrum Simnia in Domburg (Nederland), WZC Regina Coeli in Brugge, Huize Perrekes in Geel, De Bijster in Essen. De start van het project ligt nog niet vast.

Educatief spel dementie

Twee cursisten uit de Opleiding tot Referentiepersoon Dementie 2006 werkten een opdracht uit met hoge ambities: een educatief spel rond dementie voor vrijwilligers, mantelzorgers en basishulpverleners die werken met of zorgen voor mensen met dementie. Ze klopten aan bij ECD Paradox voor verdere ondersteuning en opvolging van het spel.

In september 2007 zou het spel op de markt worden gebracht.

Eindwerk rond noden van mantelzorgers

Vanuit de bezorgdheid of bestaande initiatieven voor mantelzorgers aansluiten bij hun noden, werkte een studente ergotherapie een scriptie uit rond het thema “Behoeftes aan ondersteuning bij partners van personen met dementie”. Naast een uitgebreide literatuurstudie en een studiebezoek aan een aantal Nederlandse ontmoetingscentra, startte zij een kleinschalig onderzoek op waarbij interviews afgenomen werden van partners van thuiswonende dementerende personen. Zij werd hierin begeleid door de medewerkers van ECD Paradox. De resultaten worden in 2007 verder verwerkt.

Sophia Expertisecentrum Dementie West-Vlaanderen (Kortrijk)

Budastraat 20 - 8500 Kortrijk
tel. 056 32 10 75 - fax 056 32 12 00
sophia@dementie.be

Directie: **Wino Baeckelandt**

Medewerkers:

An Lootens: licentiaat in de klinische psychologie. Werkt halftijds. Is voorzitter van de kennisgevende cel.

Ilse Masselis: gegradueerde in de psychologie. Werkte 4/5 (ouderschapsverlof) tot augustus 2006.
Participeert in de faciliterende cel.

Informatie en advies

Het grootste gedeelte van de aanmelders zijn familieleden, en onder hen voornamelijk dochters en partners. Daarnaast bereiken ook veel professionele hulpverleners (zowel uit de residentiële- als uit de thuiszorg) het ECD Sophia.

De aanmelders hebben het ECD Sophia vooral leren kennen via promotiemateriaal en door professionele hulpverleners. De meeste hulpvragen handelden over de werking en uitbouw van het ECD, dementie algemeen en gedragsproblemen. Deze hulpvragen kregen een antwoord tijdens telefonische of individuele contacten. De aanmelders komen vooral uit de arrondissementen Kortrijk, Roeselare en Ieper.

Vorming

Het aantal vormingsuren in 2006 is meer dan verdubbeld ten opzichte van 2005.

Er werden opnieuw een aantal langdurige opleidingen voorzien voor verschillende organisaties. Zo voorzag ECD Sophia een vormingsreeks van drie namiddagen voor elk van de vier afdelingen (Gistel, Diksmuide, Veurne en Oostende) van Familiehulp Oostende.

Ook werden een aantal vormingsnamiddagen voorzien voor poetshulpen van een OCMW-dienst.

Er werd ook een vormingsreeks gegeven voor een RVT uit Waregem, dat voor een interne verhuizing stond en van de gelegenheid gebruikmaakte om de kennis rond dementie bij het personeel op te frissen en bewuster te gebruiken.

Daarnaast werd ook veel basisvorming aangevraagd, o.a. voor studenten polyvalent verzorgenden, vrijwilligers ziekenhuis en gemengd publiek (niet-professionelen). Een aantal van deze basisopleidingen werd opgenomen door vrije vormingsmedewerkers.

Praatcafé Dementie Ieper – Kortrijk

Het Praatcafé Dementie Ieper – Kortrijk kende in 2006 zijn eerste volledige werkingsjaar. De beide praatcafés vonden vier keer plaats. Het Praatcafé Dementie Kortrijk werd gemiddeld door een 70-tal personen bezocht. Ongeveer 50 personen vonden telkens de weg naar het Praatcafé Dementie Ieper.

Met de regio's Roeselare en Waregem waren er al verkennende gesprekken voor de opstart van een gelijkaardig Praatcafé Dementie.

Dementie. Wat heb jij ervan begrepen?

Op 3 november 2006 (precies 100 jaar nadat Aloïs Alzheimer verslag uitbracht over zijn bevindingen) werd tijdens een persconferentie het startschot gegeven voor de Vlaamse sensibiliseringscampagne van de ECD's. De campagne had tot doel het grote publiek te sensibiliseren over dementie. Daartoe werd gebruikgemaakt van verschillende mediakanalen, o.a. radio, tv, advertentie en banner.

Lokaal leverde ECD Sophia inspanningen om dementie bespreekbaar te stellen bij het West-Vlaamse publiek. Vooreerst kwam de regionale zender WTV langs in het ECD voor een getuigenis van een beginnend dementerende vrouw. Ook haar echtgenoot en een consulente van het ECD werden geïnterviewd. Er vond ook een interview plaats bij Radio 2 West-Vlaanderen. De symptomen van dementie en enkele misverstanden werden belicht. Op dinsdagavond 7 november organiseerde ECD Sophia in de Budascoop een filmvoorstelling voor het brede publiek. Er werd gekozen voor de alternatieve film "Son of the Bride". Deze film belicht op een niet-dramatische wijze het aspect dementie, waarbij er ook plaats is voor humor. De maximumcapaciteit van de cinemazaal werd vlot bereikt: 160 personen, onder wie zowel familieleden van personen met dementie als professionele hulpverleners, waren aanwezig.

Campagne "Dementie. Wat heb jij ervan begrepen?"

Technologie en dementie

ECD Sophia diende een projectaanvraag in onder het thema "Technologie in de thuiszorg: het uitstellen of vermijden van een residentiële opname van personen met (beginnende) dementie, via aanwending van technologische hulpmiddelen in de thuiszorg". Het project werd weerhouden en men ging dieper in op het lokaliseren van dementerende personen met weglooptgedrag. Daartoe werden via een studie een aantal mogelijke beschikbare technieken geïnventariseerd en getoetst.

De studie heeft uiteindelijk 36 verschillende toestellen en oplossingen onderzocht. Vele producenten lossen de vooropgestelde verwachtingen niet in, waardoor heel wat toestellen onder de noemer "gadget" of "te complex" worden gecatalogeerd.

Twaalf producten bleven over voor verder onderzoek en werden ondergebracht in drie groepen:

1. Detectiesystemen vergelijkbaar met een gsm met ingebouwde gps-locatie
2. Detectiesystemen in de vorm van een armband met gps-locatie
3. Detectie via tags.

Het resultaat van de analyse werd gebundeld in drie documenten: technisch detail (kost en werking), technische fiches en scorekaarten. De criteria daartoe werden eenvormig en wetenschappelijk bepaald in samenwerking met LUCAS. Rekening houdend met de meest recente informatie (november 2006), de onderlinge scores en de beschikbaarheid van de oplossingen in België, worden twee oplossingen naar voor geschoven voor een eventueel veldexperiment.

Verder onderzoek van toestellen en de mogelijkheden, en dit in combinatie met een test bij gebruikers, is wenselijk. Personen met dementie en hun mantelzorgers zijn uiteraard de beste evaluatoren. Zij kunnen bepalen of dit product voor hen nuttig en bruikbaar is.

Tandem Expertisecentrum Dementie Turnhout

Oude Vaartstraat 14 - 2300 Turnhout
tel. en fax 014 47 83 71
tandem@dementie.be

Voorzitter: **Felix Vanbel**
Coördinatieteam: **Felix Vanbel, Carl Snoecx, Diane Vanspringel**
Medewerkers: **Karine Soenen**, coördinator
Els Miechielsen, consulente

Inleiding

2006 werd het jaar waarin Tandem zijn kruissnelheid bereikte. Verschillende domeinen werden verkend en geoperationaliseerd in een concreet aanbod of concrete projecten. Zo werd het vormingsaanbod op punt gesteld en aangeboden aan de residentiële- en thuiszorgsector, het project technologie in de thuiszorg voor personen met dementie kreeg vorm en het thema onderwijs en dementie werd langs twee invalshoeken benaderd. De werking voor de mantelzorgers werd voorbereid binnen de stuurgroep van Tandem, wat resulteerde in de organisatie van "sit-ins" die begin 2007 van start zullen gaan.

Het vormingsaanbod

Tandem biedt vorming aan verzorgenden, verpleegkundigen, niet-verzorgenden omtrent volgende thema's:

Wat is dementie?

- ♦ Wat is dementie: inzicht in het ziektebeeld en beleving van de persoon met dementie.
- ♦ Omgaan met personen met dementie: basishouding en communicatie.
- ♦ Omgaan met familie: wat maken families mee?

Communicatie

- ♦ Communicatie en dementie.
- ♦ Communicatiemogelijkheden doorheen de fasen van dementie.
- ♦ Werken met het levensverhaal van de persoon met dementie.
- ♦ Activiteiten als middel tot contact.

Verlies en rouw

- ♦ Hoe verloopt het proces van verlies en rouw bij familie?
- ♦ Verschijningsvormen van verlies en rouw. Hoe uit zich het proces van rouwverwerking bij families? Hoe herken ik het?
- ♦ Omgaan met rouwverwerking. Hoe kan ik vanuit mijn functie in dit proces iets betekenen voor familie?

De grote respons leert ons dat professionele zorgverleners nood hebben aan vorming over hogervermelde thema's. Zij wensen dat deze vorming op een interactieve manier gebeurt met inbreng van talrijke praktijkervaringen van zowel docenten als cursisten.

Naast dit basispakket biedt Tandem eveneens vorming op maat van een specifieke doelgroep of organisatie.

Het E-Tandemproject: Technologie in de thuiszorg voor personen met dementie

In augustus 2005 lanceerde minister Vervotte een oproep aan initiatieven, organisaties en instellingen uit de thuiszorg om projecten in te dienen die onderzoeken in hoeverre de inschakeling van technologische hulpmiddelen in thuiszorg voor personen met dementie een residentiële opname kan uitstellen of vermijden.

Het E-Tandemproject ontstond en werd verder gedragen door de samenwerking tussen verschillende organisaties: Tandem, Mederi, Cronos, KHK Lier en Innotek. Binnen het E-Tandemproject werd een stuurgroep opgericht die de onderzoekstaken voor zich nam en een reflectiegroep die systematisch “reflecteerde” over de resultaten van de verschillende onderzoekstrajecten.

Vier onderzoekstrajecten werden gevolgd: onderzoek op het vlak van behoeften, technologie, zorgorganisatie en financiële aspecten. De resultaten van deze trajecten kunnen we als volgt samenvatten:

♦ *Resultaten op het vlak van behoeften*

Mantelzorgers hebben nood aan algemene ondersteuning onder de vorm van informatiesessies die, in groep met lotgenoten, regelmatig ingericht worden. Door enerzijds gebruik te maken van psycho-educatie worden de mantelzorgers tijdens deze sessies voorbereid op wat hen te wachten staat in het kader van het evoluerende dementieproces. Anderzijds is er nood aan het verminderen van het gevoel van gevaar (inbraak, brand, weglopen, onvoorspelbaar gedrag...) dat als gevolg heeft dat de mantelzorger bijna constant, dag en nacht, een bewakingsopdracht ervaart.

Deze nood kan worden ingevuld door een pakket van technologische ondersteuningsmiddelen die de “zorgkoffer” genoemd wordt. Een standaard zorgkoffer waarbij we ervan uitgaan dat deze op een continue wijze, modulair en toch voldoende flexibel kan worden ingezet naargelang de wensen van de mantelzorger of van de persoon met beginnende dementie.

Aandachtige luisteraars op de projectendag Dementie en Technologie.

♦ *Resultaten op het vlak van technologie*

Het uitvoeren van automatische bewakingsopdrachten, via sensoren en eventueel camera's die via het internet aangestuurd worden, veronderstelt het gebruik van een zorgcentrale. Deze zorgcentrale speelt een centrale rol bij de praktische organisatie van de zorg voor personen met dementie, ondersteund door technologische hulpmiddelen.

Zorgprotocollen, gebaseerd op standaardprocedures en opgemaakt volgens “best practices” voor het opvolgen

van probleemsituaties met personen met dementie, dienen door de zorgbemiddelaar samen met de mantelzorger opgesteld en getest te worden. Een communicatienetwerk is in dit verband noodzakelijk.

Een belangrijk voordeel van dit communicatienetwerk is dat er enerzijds aan agendabeheer kan worden gedaan vanuit dit ICT-platform (zodat de zorg optimaal kan worden gespreid) en anderzijds dat er aan alle betrokken partijen feedback kan worden gegeven over zorggerelateerde acties die werden ondernomen. Dit zal de multidisciplinaire aanpak en betrokkenheid van de zorgpartners ongetwijfeld ten goede komen.

♦ Resultaten op het vlak van financiën

Tijdens focusgroepen werden de prijsbeleving van technologische zorgdiensten en de aankoopintenties bij minimale en maximale prijssetting geëvalueerd. Hierbij werd vastgesteld dat wanneer de minimale prijssetting zou kunnen worden gehanteerd, een grote meerderheid van de ondervraagde mantelzorgers de technologie zou aanschaffen. Zelfs bij de voor hen maximale prijssetting blijft de interesse nog groot.

De (leasing-)kost voor de installatie van de zorgkoffer en van de zorgcentrale werd ingeschat en er werd ook een oefening gemaakt om de kosten voor verzorging van een persoon met dementie in drie zorgscenario's met elkaar te vergelijken: thuiszorg op de klassieke manier, thuiszorg gebruikmakend van technologische ondersteuning en residentiële zorg in ROB/RVT.

Het volledige eindrapport is te bekomen bij Tandem.

Teenager meets Alzheimer

Een sensibiliserend project rondom dementie voor jongeren van het vijfde en zesde leerjaar basisonderwijs. Dit proefproject is een samenwerking tussen Tandem, basisscholen en rust- en verzorgingstehuizen van de gemeenten Turnhout, Oud-Turnhout, Vorst, Beerse en Oud-Turnhout en het HIVSET te Turnhout. In de planning wordt voorzien dat het project uitbreiding krijgt naar andere gemeenten.

1. Leerdoelen

De kinderen kunnen na het doorlopen van dit traject:

- ♦ een genuanceerd beeld geven over dementie.
- ♦ spontaan en empathisch omgaan met personen met dementie.
- ♦ het beeld van dementie herkennen bij ouderen.

2. Opbouw

- ♦ Verteltheater op basis van het boek "Zwanenzang" van Guy Didelez en Joke de Vloed op maat van de klasgroep en in interactie met de klasgroep.
- ♦ Lessenreeks in klas: 2 x 2 lesuren
 - Hoe werkt het geheugen?
 - Wat met het geheugen als we normaal ouder worden?
 - Wat is dementie? Hoe verloopt dit proces?
 - Hoe omgaan met iemand die dementeert?

Er worden diverse werkvormen gehanteerd, zoals groepsworkshop, leergesprekken, opdrachtjes, stellingenspel, videofragmenten bekijken, vertelmomenten rond eigen ervaringen, quiz...

- ♦ Boek lezen: "Honden niet toegelaten" van Roger Vanhoeck.
- ♦ Gerichtte activiteit in het naburig RVT met het accent op samen iets ervaren met de persoon met dementie, elkaar ontmoeten: handmassage, samen eten, samen liedjes zingen, iets knutselen...
- ♦ Verdere implementatie in de loop van het schooljaar, met videofragmenten van de Theatergroep als aanzet tot nieuwe initiatieven, bv. brief schrijven naar, knutselwerkje afgeven, bezoekje brengen...

Werkgroep onderwijs en dementie

Deze werkgroep bestaat uit vertegenwoordigers van het onderwijs en het werkveld en werkt aan de realisatie van een aangepaste "zorgcultuur dementie" binnen zowel residentiële- als thuiszorgsetting. Een visie op zorg werd uitgeschreven alsook de kennis, attitudes en vaardigheden die noodzakelijk zijn voor al wie zorg verleent aan personen met dementie. In 2007 zal deze werkgroep zich vooral toespitsen op hoe deze competenties hun plaats kunnen krijgen in zowel bestaande leerplannen als hoe er met deze competenties gewerkt kan worden binnen rust- en verzorgingstehuizen en thuiszorgorganisaties.

Bekommernissen van de Expertisecentra Dementie

De signaalfunctie van de Vlaamse Expertisecentra Dementie maakt niet alleen deel uit van de convenant met de Vlaamse overheid, het is ook van levensbelang voor de persoon met dementie en zijn omgeving dat deze functie wordt opgenomen.

Volgende punten zijn een bloemlezing van wat aan verbetering toe is:

- ♦ Voor wat betreft de diagnosestelling merken we een groeiende vraag naar betere opvolging door de huisarts. Huisartsen gaven ons zelf aan niet altijd te weten wat er aan de hand is en hoe daarop te reageren. Ook merken we een versnipperde aanpak in de ziekenhuizen waar neuroloog en internist-geriater soms compleet naast elkaar werken, terwijl men het erover eens is dat diagnosestelling een multidisciplinaire aanpak vergt. Het ontbreken van enig wetgevend kader voor de uitbouw en omkadering van geheugenklinieken kan wildgroei doen ontstaan. Bovendien is het ontbreken van een terugbetaling van de neuropsychologische testing in de ziekenhuissetting en daarbuiten weinig stimulerend om tot een coherente werking te komen. Ten slotte is de administratief zware terugbetalingsprocedure voor de Alzheimerremmende medicatie een hoge drempel voor patiënt, huisarts en specialist. De Expertisecentra Dementie zijn vragende partij voor een soepeler regeling.
- ♦ De doorverwijzing naar en de samenwerking met de Vlaamse Alzheimer Liga moet efficiënter en transparanter worden gemaakt. Qua profilering is het voor het grote publiek niet altijd duidelijk hoe er wordt samengewerkt en wat de rol is van de zelfhulpgroep versus professionele medewerkers. Hiervoor dient duidelijk te worden afgestemd en naar gemeenschappelijke acties gestreefd.
- ♦ De financiering van de zorg en begeleiding van personen met dementie, opgenomen in voorzieningen, blijft ondermaats. Dat geldt ook voor personen met dementie in de thuissituatie. We merken dat dit leidt tot selectieve opnames in de voorzieningen. O- en A-profielen worden vaak geweigerd. Vaak hebben deze personen evenveel ondersteuning nodig als personen die een B- of Cd-profiel scoren. De Expertisecentra verwijzen naar het Qualidem-onderzoek waar gepleit wordt voor een andere en verfijndere inschaling van personen met dementie.
- ♦ Initiatieven van thuisbegeleiding dienen te worden onderzocht en aangemoedigd. Ook hier kan wetenschappelijk onderzoek enig perspectief bieden.
- ♦ Kleinschalige zorg wordt in Nederland hoog in het vaandel gedragen. In Vlaanderen daarentegen is het bijzonder moeilijk om duidelijk te maken dat deze zorgvorm een meerwaarde biedt voor personen met dementie en hun omgeving. Voorzieningen die kleinschalig willen gaan werken worden niet aangemoedigd om daarin verder te gaan, de demoprojecten dienaangaande ten spijt. Nochtans is er ons inziens een mooie toekomst weggelegd voor kleinschaligheid in grootschalige woonvoorzieningen. Voor wat de thuiszorg betreft lijkt communicatie een groot werkpunt: informatie over personen met dementie aan elkaar doorgeven, ook elkaar dragen in moeilijke omstandigheden. Dit betekent bijvoorbeeld het delen van en het bespreekbaar maken van verlieservaringen, het uitwerken van problematische gezinssituaties in casevorm tijdens de wijkwerking.

- ♦ Euthanasie. In dit jaarverslag las u hoe wij het debat trachtten aan te gaan. Echter, een open brief in de krant is onvoldoende. In het euthanasiedebat ontbreekt het aan een duidelijk uniform begrippenkader. Dit zorgt ervoor dat de wijze waarop men over dit onderwerp praat diffuus blijft voor de publieke opinie. Geassisteerde hulp bij zelfdoding nadat een persoon met dementie de diagnose meegedeeld kreeg, is geen euthanasie!
- ♦ Het doet ons plezier te lezen dat minister Vervotte in haar beleidsnota nachtzorg inschrijft. Het proefproject in de Antwerpse regio kan als voorbeeld dienen voor Vlaanderen (pluralistisch project nachtzorg – of www.nachtzorg.be). Mantelzorgers van personen met dementie vragen inderdaad om goed onderhoudende zorg in de thuissituatie, ook 's nachts.
- ♦ De opgeleide Referentiepersonen Dementie zijn een meerwaarde voor de diverse zorgsettings. Zij dragen bij tot een verhoging van de geleverde zorg- en begeleidingscapaciteiten. De Expertisecentra Dementie zouden heel graag zien dat deze opleiding minder vrijblijvend wordt voor voorzieningen die personen met dementie huisvesten. Het is aan te bevelen dat het rusthuisdecreet wordt bijgestuurd en dat daarbij ook deze deskundigheid gefinancierd wordt. Voor thuiszorgdiensten kan dit eveneens overwogen worden.
- ♦ Ten slotte vragen we meer aandacht voor praktijkgericht onderwijs in opleidingen voor gezondheidswerkers. Zij geven zelf aan dat de kennis en vaardigheden waarmee ze op de arbeidsmarkt terechtkomen te beperkt zijn. Dit leidt vaak tot minder goede praktijkvorming. Meer aandacht voor supervisie en begeleiding op de werkvloer is ons inziens dan ook aangewezen.

Campagne "Dementie. Wat heb jij ervan begrepen?"

J A A R V E R S L A G

2 0 0 6

Expertisecentra Dementie
Vlaanderen

www.dementie.be

070 224 777

- ♦ Contact, Expertisecentrum Dementie Limburg
- ♦ Orion, Expertisecentrum Dementie Antwerpen
- ♦ Paradox, Expertisecentrum Dementie Oost-Vlaanderen
- ♦ Foton, Expertisecentrum Dementie West-Vlaanderen (Brugge)
- ♦ Sophia, Expertisecentrum Dementie West-Vlaanderen (Kortrijk)
- ♦ Memo, Expertisecentrum Dementie Vlaams-Brabant
- ♦ Tandem, Expertisecentrum Dementie Turnhout
- ♦ Meander, Expertisecentrum Dementie Oost-Vlaanderen
- ♦ brOes, Expertisecentrum Dementie Brussel
- ♦ Projectcoördinatie Expertisecentra Dementie Vlaanderen